

გრიგოლ რობაქიძის სახელობის უნივერსიტეტი

Grigol Robakidze University

ხელნაწერის უფლებით

With the right of manuscript

ქეთევან კუხიანიძე

Ketevan Kukhianidze

შვილად აყვანა ქართულ და უცხოურ კანონმდებლობაში
და ამ საქმეთა განხილვის თავისებურებანი

Adoption in Georgian and Foreign Legislation and Peculiarities of
These Cases

სპეციალობა: სამართალი

Specialty: Law

დისერტაცია წარდგენილია სამართლის დოქტორის
აკადემიური ხარისხის მოსაპოვებლად

Thesis is presented for obtaining of the Dr. of Law Academic
Degree

რეზიუმე

Abstract

თბილისი

Tbilisi

2017

გრიგოლ რობაქიძის სახელობის უნივერსიტეტი
ხელნაწერის უფლებით

ქეთევან კუხიანიძე

შვილად აყვანა ქართულ და უცხოურ კანონმდებლობაში და
ამ საქმეთა განხილვის თავისებურებანი

სპეციალობა: სამართალი

დისერტაცია წარდგენილია სამართლის დოქტორის
აკადემიური ხარისხის მოსაპოვებლად

რეზიუმე

თბილისი

2017

გრიგოლ რობაქიძის სახელობის უნივერსიტეტი

მეცნიერ- ხელმძღვანელი:
ვალერიან ხრუსტალი,
სამართლის დოქტორი,
პროფესორი

დისერტაციის დაცვის თარიღი გამოქვეყნდება უნივერ-
სიტეტის ვებ-გვერდზე www.gruni.edu.ge

დისერტაციის დაცვა შედგება გრიგოლ რობაქიძის სახე-
ლობის უნივერსიტეტის სამართლის სკოლის საატესტაციო -
საექსპერტო კომიტეტის სხდომაზე

დისერტაციის გაცნობა შესაძლებელია გრიგოლ რობა-
ქიძის სახელობის უნივერსიტეტის ბიბლიოთეკაში
(თბილისი, აღმაშენებლის ხეივანი მე-13 კილომეტრი)

სარჩევი

შესავალი.....	5
საკვლევი პრობლემატიკა და კვლევის აქტუალობა.....	5
კვლევის მიზანი.....	9
კვლევის ამოცანები.....	9
მეცნიერული ჰიპოთეზა.....	10
ლიტერატურის მიმოხილვა და თეორიულ-პრაქტიკული კონტექსტი.....	10
მეთოდოლოგია და კვლევის აღწერა.....	12
კვლევის შედეგები.....	18
ნაშრომის მეცნიერული სიახლე.....	18
დასკვნა და რეკომენდაციები.....	20

შესავალი

მსოფლიოს თითქმის ყველა ქვეყანაში, მათ შორის საქართველოშიც, ერთ–ერთ პრიორიტეტულ საკითხად მშობლის მზრუნველობა მოკლებული ბავშვების უფლებების დაცვა და მათი ოჯახში განთავსებაა, რაც ჩვენს ქვეყანაში კონსტიტუციით გარანტირებული უფლებაა.

შვილად აყვანა ფართოდ გავრცელებული პრაქტიკაა თანამედროვე სამყაროში. რამდენადაც ბავშვები საზოგადოების წევრები არიან, შვილად აყვანა ეს არის ერთგვარი ჰუმანურობის გამოხატულება. ბავშვის უფლებების რეალიზება და დაცვა ნებისმიერი განვითარებული სახელმწიფოს პირველადი ამოცანაა.

სიყვარული, სიკეთე და თანაგრძნობა კაცობრიობის უმნიშვნელოვანესი ღირებულებებია, რაც ძირითადი მამოძრავებელი პრინციპებია ოჯახში ბავშვის აღსაზრდელად.

საკვლევი პრობლემატიკა და კვლევის აქტუალობა

ოჯახი არის ადგილი, სადაც იზრდებიან და ვითარდებიან მომავალი თაობები, სადაც ერთმანეთთან დაკავშირებულია პიროვნების პირადი და საზოგადოებრივი ინტერესები, მოზარდი თაობების ფიზიკური და სულიერი ძალების განვითარება, ბედნიერი ბავშვობის უზრუნველყოფა. რამდენად დიდია სურვილი შვილად აყვანისა, იმდენად შესაძლოა ბავშვის შვილება დღეს საქართველოში რთული აღმოჩნდეს.

თითქმის ყოველდღე იზრდება მშვილებელთა ერთიან რეესტრში დარეგისტრირებულ მშვილებელთა მონაცემები, რაც ნათლად ჩანს საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტროს საჯარო სამართლის იურიდიული პირის სოციალური მომსახურების სააგენტოდან გამოთხოვილ ინფორმაციაში. კერძოდ, 2000 წლიდან 2014 წლის 31 დეკემბერის ჩათვლით შვილად აყვანის მსურველ პირთა ერთიან რეესტრში დარეგისტრირებულია 3035 ოჯახი (წყვილი ან მხოლოდ ერთი პირი).

ისტორიულად შვილად აყვანა ოდითგანვე ითვლებოდა მნიშვნელოვან მოვლენად იმ პირებისთვის, რომლებსაც არ ჰყავდათ ბიოლოგიური შვილები, ან არ შეეძლოთ სხვადასხვა გარემოების გამო მათი ყოლა. თანამედროვე ეპოქაშიც შვილად აყვანის საკითხი არ კარგავს თავის აქტუალობას და ის ერთ–ერთ ყველაზე სენსიტიურ თემად მიგვაჩნია, რაც ახლებურ მიდგომასა და ღრმად გაანალიზებას საჭიროებს.

საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 1239–ე მუხლის პირველი ნაწილის თანახმად, შვილება (შვილად აყვანა) დაიშვება მხოლოდ არასრულწლოვანი ბავშვის კეთილდღეობისა და ინტერესებისათვის, თუკი მოსალოდნელია, რომ მშვილებელსა და ნაშვილებს შორის წარმოიშობა ისეთივე ურთიერთობა, როგორც მშობელსა და შვილებს შორის არსებობს. ანუ, სხვაგვარად რომ ვთქვათ, შვილად აყვანა ეს არის პროცესი, რომლის დროსაც ზრდასრულ ადამიანს (ადამიანებს), რომლებიც არ არიან ბავშვის ბიოლოგიური მშობლები, შეუძლიათ აიყვანონ ბავშვი სრულყოფილი ოჯახის შექმნის მიზნით.

დღესდღეობით გასაშვილებელი ბავშვის სტატუსი მინიჭებული აქვს 181 ბავშვს. მათ შორის შშმპ–ს სტატუსი ან ჯანმრთელობის სხვადასხვა პრობლემა აქვს 117 ბავშვს. 64 ბავშვი არის პრაქტიკულად ჯანმრთელი, რომელთაგან 24 ბავშვი გაშვილების წინააღმდეგია, 30 ბავშვს სურს გაშვილება. მათგან 16 ბავშვის ასაკი არის 10–დან 18 წლამდე, რაც ართულებს მათი გაშვილების საკითხს, 10 ბავშვის გაშვილება შეჩერებულია სხვადასხვა მიზეზის გამო.

2009 წლიდან დღემდე, ფაქტობრივად 7 წლის განმავლობაში, საქართველოში გაშვილდა 1357 ბავშვი. მათ შორის: თბილისში–448 ბავშვი, აჭარაში–127, გურიაში–105, იმერეთში–212, სამეგრელო–ზემო სვანეთში–201, რაჭა–ლეჩხუმსა და ქვემო სვანეთში– 10, მცხეთა–მთიანეთში – 17, კახეთში–73, შიდა ქართლში– 65, ქვემო ქართლში– 76, სამცხე– ჯავახეთში– 23 და უმეტეს შემთხვევაში შვილად აყვანის მსურველ პირთა მოთხოვნაში მითითებული იყო სასურველი ბავშვის ასაკი 3 წელი, ეს ტენდენცია დღესაც გრძელდება.

არასრულწლოვნის შვილად აყვანისას ძალიან დიდ როლს თამაშობს მეურვეობისა და მზრუნველობის ორგანო – კერძოდ კი სოციალური მომსახურების სააგენტოში დასაქმებული სოციალური მუშაკები, რომელთა მაღალკვალიფიციურობაზე არის დამოკიდებული ბავშვის კანონიერად გაშვილება და მის ოჯახურ გარემოში განთავსება, რაც დიდ პასუხისმგებლობასა და მათი მხრიდან პროცესების სწორად წარმართვას მოითხოვს.

სახელმწიფოს ძალისხმევა არ არის საკმარისი აღნიშნული საკითხის მოგვარებისათვის. საკანონმდებლო ნორმებიც ძირეულ ცვლილებას საჭიროებს.

განსაკუთრებით ძნელია შშმ ბავშვების გაშვილება ქვეყნის შიგნით. მშვილებლების დიდ ნაწილს სურვილი არ უჩნდება ასეთი არასრულწლოვანი აიყვანოს შვილად და შეუქმნას მას ისეთივე თბილი და მოსიყვარულე გარემო, როგორსაც ჯანმრთელი ბავშვის შვილების შემთხვევაში უზრუნველყოფდნენ. პოტენციური მშვილებლების ასეთი დამოკიდებულება კი უბიძგებს სახელმწიფოს, რომ უცხოელი მშვილებლების მოთხოვნის შემთხვევაში, გააშვილოს ქართველი ბავშვი საზღვრებს გარეთ. ეს გარემოება იმით არის ახსნილი, რომ შშმ ბავშვების აყვანისას ქვეყნის შიგნით არ არსებობს სახელმწიფოს წამახალისებელი მექანიზმები. საქართველოს საგადასახადო კოდექსში მხოლოდ მცირედი შეღავათებია დაწესებული შვილად აყვანის შემდგომ და ბავშვობიდან შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირის, აგრეთვე მკვეთრად და მნიშვნელოვნად გამოხატული შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირების მიმართ, პოტენციური მშვილებლები მხოლოდ ქველმოქმედნი უნდა იყვნენ, ასეთი არასრულწლოვნები შვილად რომ აიყვანონ.

სამწუხაროდ, შვილად აყვანის საკითხებთან დაკავშირებული სასამართლო პრაქტიკა არ არის ყველასთვის ხელმისაწვდომი, რადგან უდავო წარმოების კატეგორიის საქმეები შვილად აყვანის ნაწილში დახურულია. აღნიშნული გარემოება კი გარკვეულ დაბრკოლებას ქმნის, რადგან არ ხორციელდება სასამართლო

პრაქტიკის ძირეული შესწავლა და არსებული ხარვეზების გამოვლენა.

ამასთან, შვილად აყვანის საკითხები, დღეს მოქმედი საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 1263-ე მუხლის თანახმად, კონფიდენციალურია, რაც გულისხმობს იმას, რომ შვილად აყვანის შესახებ ცნობების გამოქვეყნება დაუშვებელია და ის პირი, რომელიც გამშვილებლის ნება-სურვილის გარეშე გაამჟღავნებს შვილად აყვანის ფაქტს მშვილებლის თანხმობის გარეშე, პასუხს აგებს კანონით დადგენილი წესით.

ზემოხსენებულთან ერთად უნდა აღინიშნოს, რომ საქართველოს კანონი „შვილად აყვანისა და მინდობით აღზრდის შესახებ“ კიდევ უფრო დასახვეწი და შესაბამისობაში მოსაყვანია საერთაშორისო ნორმებთან, საქართველოს სხვა საკანონმდებლო ნორმატიულ აქტებთან.

ყურადსაღებია ასევე საერთაშორისო გაშვილების ნაწილში ბავშვის უფლებათა მარეგულირებელი აქტები, რადგან მსოფლიოს სხვადასხვა ხალხი დიდ მნიშვნელობას ანიჭებს საერთაშორისო გაშვილებას, როგორც შვილად აყვანის ალტერნატიულ ფორმას. თუმცა საერთაშორისო გაშვილების მიზანშეწონილობის საკითხი არაერთხელ გამხდარა მწვავე დებატების დაწყების საფუძველი ადამიანის უფლებათა დამცველებს შორის.

რამდენადაც საკითხი ყოვლისმომცველი და ძალიან სენსიტიურია, კვლევაში საჭიროდ მივიჩნიეთ ამ სფეროებთან დაკავშირებული საერთაშორისო ნორმატიული ბაზის შესწავლა და მისი შედარება ქვეყნის შიდა კანონმდებლობასთან, სოციალური კვლევის ჩატარება და პრაქტიკაში არსებული ხარვეზების გამოვლენა.

სწორედ ამიტომ, შვილად აყვანის ინსტიტუტის კანონმდებლობის დარეგულირებასა და მასთან დაკავშირებული საკითხების კვლევას ეძღვნება სადისერტაციო ნაშრომი.

კვლევის მიზანი

1. გამოავლინოს შვილად აყვანის ინსტიტუტის ხელშემშლელი ფაქტორები და შემდგომი გაუმჯობესების მიზნით განისაზღვროს მათი დაძლევის გზები;
2. გაანალიზოს შვილად აყვანის პროცესი ქართულ და უცხოურ კანონმდებლობაში და წარმოაჩინოს შვილად აყვანის საქმესთან დაკავშირებული თავისებურებები;
3. შემუშავდეს მეცნიერულად დასაბუთებული თეორიული და პრაქტიკული მნიშვნელობის რეკომენდაციები, საკანონმდებლო ცვლილებების კანონპროექტის ჩათვლით.

კვლევის ამოცანები

1. შვილად აყვანის ინსტიტუტის ძირითადი ტენდენციების განსაზღვრა ისტორიული განვითარების სხვადასხვა ეტაპზე;
2. ქვეყნის შიგნითა და ქვეყნის გარეთ გაშვილებულ ბავშვთა სტატისტიკის გაანალიზება;
3. შვილად აყვანის საკითხებთან დაკავშირებით რაოდენობრივი და თვისებრივი კვლევის წარმოება;
4. სოციალური კვლევის საფუძველზე მიღებული მონაცემების შეჯერება და გაანალიზება.
5. შვილად აყვანასთან დაკავშირებული საერთაშორისო აქტებისა და ეროვნული კანონმდებლობის შესწავლა;
6. შვილად აყვანის ბათილობასა და გაუქმებასთან დაკავშირებით თეორიული და პრაქტიკული ასპექტების წარმოჩენა;
7. საერთაშორისო გაშვილების დადებითი და უარყოფითი მხარეების წარმოჩენა;
8. მეურვეობისა და მზრუნველობის ორგანოს როლის გამოკვეთა შვილად აყვანისას;
9. შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირთა მიერ შვილად აყვანისა და ასევე შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე არასრულწლოვნების გაშვილებასთან დაკავშირებული პრობლემების წარმოჩენა;

მეცნიერული ჰიპოთეზა

1. საქართველოში დღეს მოქმედი კანონმდებლობა სათანადოდ ვერ უზრუნველყოფს ოჯახების მიერ ბავშვის შვილად აყვანას, რაც ხელს უშლის შვილად აყვანის წახალისებას ქვეყანაში.
2. საქართველოში, შვილად აყვანის შემდგომ კონტროლის მექანიზმების არარსებობა სათანადოდ ვერ უზრუნველყოფს გაშვილებული ბავშვების ინტერესების დაცვას.
3. საქართველოში შშმ ბავშვების შვილად აყვანის მოტივაციის ნაკლებობა განპირობებულია საქართველოს საგადასახადო კოდექსში წამახალისებელი ნორმების არარსებობით.
4. მშვილბლის (მშვილბლების), როგორც მინიმალური, ასევე მაქსიმალური ასაკის დაწესება ხელს შეუწყობს ბავშვის ინტერესების დაცვას შვილად აყვანისას.
5. სასამართლოს მიერ შვილად აყვანის შესახებ საბოლოო გადაწყვეტილების მიღებამდე გამოსაცდელი პერიოდის არარსებობა ხელს უშლის იმის გარკვევას, თუ რამდენად უზრუნველყოფს მშვილბელი შვილად აყვანის შემდგომ თავის მოვალეობის შესრულებას.

ლიტერატურის მიმოხილვა და თეორიულ-პრაქტიკული კონტექსტი

შვილად აყვანის სამართლებრივი საკითხების მეცნიერულ გამოკვლევებს ეძღვნება ცნობილი ქართველი მეცნიერების, პრაქტიკოსი იურისტების შრომები: შ. ჩიკვაშვილი, რ. და ეკ. შენგელია, ზ. ძლიერიშვილი, ვ. ხრუსტალი და თ. ლილუაშვილი, ა. კობახიძე, თ. ლილუაშვილი, დ. იმნაძე, მ. ბექაია, დ. მელიქიშვილი, ვ. მეტრეველი, ს. ჯორბენაძე, თ. ცაგურია, ს. ჯაფარიძე, გ. ნადარეიშვილი, ზ. გაბისონია, ნ. ხოლუაშვილი, ა. თორია, გრ.ჯანხოთელი, ი. კაჭარავა, შ. ქურდაძე, ლ. ნადიბაიძე, მ. მამულაშვილი, ას. გუგავა და სხვ.

ასევე უცხოელი მეცნიერ- იურისტების სტატიები და მონოგრაფიები: Bartholet El., Patterson, C. J., Dumaret A. C. , Baker B., Ritter Michael J., Wallace S., Stewart N., Pinheiro P. S., Wechsler R. J., Polikoff N. D., Spencer K., Christian Sc., Dethloff N., Charlotte Ph., Halloran K., Forowicz M., G. Bueren, Engle E., Hackenberg M., Hillis L., Phillips Ch.,

Ratclif J.A., Wallace S. , Yemm L.M. , Duncan W., Troy C.J.,
Бондарева М.В. Ершова Н., Орехова Т. С, Зайкова О.Н., Кустова В.В.,
Ананьина М.,
... ..
... .. და სხვათა შრომები.

ნორმატიულ ბაზად გამოყენებულია შეილად აყვანასთან დაკავშირებული შესაბამისი საკანონმდებლო და კანონქვემდებარე ნორმატიული აქტები, საქართველოს სამოქალაქო კოდექსი, საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსი, საქართველოს კანონი „შვილად აყვანისა და მინდობით აღზრდის შესახებ“, საერთაშორისო სამართლებრივი დოკუმენტები: ევროპის საბჭოს, გაეროსა და ჰააგის კონვენციები, საზღვარგარეთის ქვეყნების კანონმდებლობა, ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილებანი.

შესწავლილი იქნა სასამართლო პრაქტიკა, ელექტრონულ ჟურნალებში განხილული სამეცნიერო მასალები, ინტერნეტის ვებგვერდებზე გამოქვეყნებული მეცნიერებისა და პრაქტიკოსი იურისტების მოსაზრებები.

მეთოდოლოგია და კვლევის აღწერა

მოცემულ სადისერტაციო ნაშრომში წარმოდგენილია მეცნიერული კვლევის ისეთი მეთოდები, რომლებიც გამოიყენება როგორც ემპირიულ, ასევე თეორიულ დონეზე.

კერძოდ, დოკუმენტური, შედარების, ანალიზის, სინთეზის, აბსტრაგირების, კონკრეტიზაციის, ინდუქციის, დედუქციის და ანალოგიის მეთოდები.

კვლევის მეთოდოლოგიურ საფუძვლად ასევე გამოყენებულია ისტორიული და ლოგიკური მეთოდები.

დოკუმენტური: სამეცნიერო ლიტერატურის, კანონმდებლობის, კონვენციებისა და ანალიტიკური მასალის შესწავლა.

ისტორიული: პრობლემატიკის კვლევისას გამოვიყენეთ ისტორიულ-შედარებითი მეთოდი, რომელმაც გვიჩვენა შვილად აყვანის ინსტიტუტის განვითარების ტენდენციები ძველ რომსა და საქართველოში.

ანალიზის მეთოდი: ჩატარდა საქართველოს მოქმედი კანონმდებლობებისა და საერთაშორისო სამართლებრივი აქტების ანალიზი შვილად აყვანის საკითხებთან დაკავშირებით. მათ შორის განალიზდა კონვენცია „ბავშვის უფლებების შესახებ“, ჰააგის კონვენცია „ბავშვთა დაცვისა და საერთაშორისო გაშვილების სფეროში თანამშრომლობის შესახებ“ და სხვა საერთაშორისო აქტები.

შედარების მეთოდი: გამოსაკვლევ საკითხთან მიმართებაში ჩვენ შევადარეთ საქართველოში დღეს მოქმედი სამართლებრივი ნორმები საზღვარგარეთის ქვეყნების მარეგულირებელ ნორმებთან. შედარების მეთოდის გამოყენება დაკავშირებული იყო იმ გარემოებასთან, რომ გვსურდა გამოგვეკვეთა საკვლევი ობიექტის საერთო და განმასხვავებელი ნიშნები.

აბსტრაგირება: საქართველოს კანონიდან „შვილად აყვანისა და მინდობით აღზრდის შესახებ“, შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის მინისტრის ბრძანებიდან N50/ნ, სამოქალაქო კოდექსიდან და საქართველოს საგადასახადო კოდექსიდან გამოყოფილია ნორმები, რომლებიც სასურველია დაიხვეწოს და პრაქტიკულად გამოვიყენოთ.

კონკრეტიზაცია: ჩატარდა კვლევა და გამოვლინდა ის პრობლემები, რომლებიც აფერხებს შვილად აყვანის ინსტიტუტის განვითარებას და მის პრაქტიკულ გამოყენებას.

ინდუქცია: შვილად აყვანის რეგულირების ნაწილში საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის ნორმების, „შვილად აყვანისა და მინდობით აღზრდის შესახებ“ საქართველოს კანონის შევსება სხვადასხვა ქვეყანაში მოქმედი სამართლებრივი ნორმების ანალოგიური

შინაარსის ნორმებით ქართული სამართლისა და ცივილისტური აზროვნების, შვილად აყვანის სფეროში დაგროვილი გამოცდილების გათვალისწინებით, გამოიწვევს ქართული კანონმდებლობის დაახლოებას საერთაშორისო სამართლით გათვალისწინებულ ნორმებთან, რაც ხელს შეუწყობს შვილად აყვანის პროცესის გამარტივებასა და გაუმჯობესებას მშვილელბებისთვის.

დედუქცია: შვილად აყვანის მარეგულირებელი საერთაშორისო ნორმების გადმოღება და საქართველოს კანონში „შვილად აყვანისა და მინდობით აღზრდის შესახებ“, ასევე სამოქალაქო კოდექსსა და სხვადასხვა სამართლებრივი აქტში მათი დანერგვა გამოიწვევს შვილად აყვანის პროცედურის გამარტივებასა და წახალისებას, ქვეყნის შიგნით შვილად აყვანის შემდგომ მონიტორინგის მექანიზმების შემოღებასა და უკანონო გაშვილებების აღმოფხვრას, ბავშვის გასაშვილებელი სტატუსის მინიჭების პროცედურების გამარტივებას, შეზღუდული შესაძლებლობის პირების ქვეყნის შიგნით შვილად აყვანის წახალისებას, სოციალური მომსახურების სააგენტოს მუშაობის გაუმჯობესებას. ყოველივე ზემოთ ჩამოთვლილი კი, თავის მხრივ, უზრუნველყოფს მზრუნველობამოკლებული ბავშვების ინტერესების უკეთ დაცვასა და შვილად აყვანის შემდგომ მათ ჰარმონიულ, სიყვარულით სავსე გარემოში განთავსებას.

თვისებრივი კვლევა–გამოკვლევის მიზნებიდან გამომდინარე მივმართეთ სიღრმისეულ ინტერვიუს.

თვისებრივი კვლევისათვის შემუშავდა ნახევრად სტრუქტურირებული კითხვარი და ჩატარდა 12 სიღრმისეული ინტერვიუ. უმეტესობა ჩაიწერა დიქტოფონის გამოყენებით. ინტერვიუს დროს ანონიმურობა სრულიად დაცული იყო. თვისებრივი კვლევის ჩატარებამ საშუალება მომცა უკეთ გავრკვეულიყავი საკითხში, შევხვედროდი და გავსაუბრებოდი პიროვნებებს, რომელთაც უშუალო შეხება ჰქონიათ შვილად აყვანის პროცესებთან, ვისთვისაც პირადი ისტორიაა შვილება, ვინც უშუალოდ დაკავებულია შვილად აყვანის საქმის წარმოებით და ა.შ. კერძოდ, ინტერვიუში

მონაწილეობდნენ: ნაშვილები პირი, ორი მშვილებელი, პოტენციური მშვილებელი, შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტროს წარმომადგენლები, საერთაშორისო ორგანიზაციის წარმომადგენელი საქართველოში, რომელიც უშუალოდ ჩართულია შვილად აყვანის პროცესში, სოციალური მუშაკი, ადვოკატი, მოსამართლე, საერთაშორისო გამვილების საკითხებთან მიმართებაში ამერიკის შეერთებული შტატების სააგენტოს წარმომადგენელი საქართველოში.

მონაწილეთა შერჩევის კრიტერიუმები: 1) ასაკი (შერეული); 2) სქესი (შერეული); 3) სექტორი (კერძო და საჯარო, შერეული);

კანონისა და ოფიციალური მხარის მიღმა დადგინდა ბევრი საინტერესო გარემოება, რომელიც აისახა და რაოდენობრივი კვლევისას შემდეგში გაიზომა. თვისებრივი კვლევის შედეგები უშუალოდ გამოყენებული იქნა კითხვარის შემუშავებისას.

ანკეტირების –სოციალური კვლევა ჩატარდა გამოკითხვის მეთოდით, კერძოდ (face to face) ფორმის გამოყენებით. გამოკითხვისას პასუხები ჩაინიშნა კითხვარშივე.

ჩვენ მიერ ჩატარებული კვლევის პრინციპები დაფუძნებული იყო ერთგვარ გათვლაზე–ნაკლები დანახარჯებით მცირე დროში რეალური შედეგის მიღება. შესაბამისად, დავისახეთ მიზნად გამოკვლევის ისეთი მეთოდების შერჩევა, რომლებიც ორიენტირებული იქნებოდა შედეგების სიზუსტეზე, კითხვარების ლოგიკურ ჩამოყალიბებასა და მიმდინარეობაზე.

იმისათვის, რომ სანდოობა მეტად ამაღლებულიყო, კვლევა ჩატარეთ ანონიმურად. რესპონდენტებს ვთხოვდით მხოლოდ სქესის, ასაკის, განათლების, სოციალური სტატუსის, ეროვნების, ქორწინებითი მდგომარეობის, სარწმუნოების, საცხოვრებელი ადგილისა და მატერიალური მდგომარეობის მითითებას.

რაოდენობრივი გამოკვლევა სტატისტიკურად სანდო ინფორმაციას იძლევა. მისი საშუალებით შესაძლებელი გახდა საკვლევი ინდიკატორების სტატისტიკური გაზომვა და ანალიზი (ცვლადები, პარამეტრები, კავშირები, კორელაციები). აღნიშნული მეთოდი საშუალებას გვაძლევს, რომ შედეგები განზოგადდება საზოგადოების ფართო ჯგუფებზე.

რესპონდენტთა შერჩევა განხორციელდა შემთხვევითი შერჩევის პრინციპის დაცვით. ბაზაში, სადაც შეირჩა კლასტერები, თითოეული კლასტერი მოთავსებულია ამ კლასტერის მოცულობის პროპორციულად. ზემოთ აღნიშნული ბაზიდან, სისტემური შემთხვევითი შერჩევის პრინციპით, თითოეულ კლასტერში შეირჩა საწყისი წერტილი, რომელიც კონკრეტულ მისამართს წარმოადგენდა. შერჩევა აღნიშნული მისამართიდან დაიწყო და გამოიკითხა ქალაქის ყოველი მე-8 ოჯახი, ვიდრე არ შესრულდა გამოკითხული 5 რესპონდენტი კლასტერში, ხოლო სოფელში - ყოველი მე-5 ოჯახი, ვიდრე არ შესრულდა 10 გამოკითხული კლასტერში. იმ შემთხვევაში, თუ რესპონდენტი სახლში არ იყო, ინტერვიუერი იმასხოვრებდა მისამართს და მოგვიანებით უბრუნდებოდა იმ ოჯახს. მისამართი იცვლებოდა მხოლოდ სამი უშედეგო ვიზიტის შემდეგ. ოჯახში რესპონდენტის შერჩევა ხდებოდა დაბადების დღის მიხედვით, ანუ გამოიკითხებოდა ოჯახის ის წევრი, რომელსაც ყველაზე ბოლოს ჰქონდა დაბადების დღე.

გენერალურ ერთობლიობას წარმოადგენდა საქართველოს მოსახლეობა, რომელთა ასაკი აღემატებოდა 17 წელს (18+). კვლევისათვის შეირჩა ორი დიდი ქალაქი (თბილისი, ქუთაისი) და ორი სოფელი (წყალტუბოს მუნიციპალიტეტის სოფ. მესხეთი და ამავე მუნიციპალიტეტის სოფელი ფარცხანაყანევი). კვლევა შედგებოდა ორი სეგმენტისაგან ქალაქის მოსახლეობა და სოფლის მოსახლეობა. სულ 242 ადამიანი შემდეგი პროპორციული გადანაწილებით: 112-თბილისში მცხოვრებნი, 80- ქუთაისში, 50 კი ორი სოფლის მკვიდრნი.

ამასთან, არანაკლებ მნიშვნელოვანი იყო კითხვარის სწორად შედგენა, ისეთი სახით, რომელიც რესპონდენტებს 10 წუთზე მეტს არ დააყოვნებდა და გაუჩენდა იმის განცდას, რომ მათ რჩევას ეკითხებიან. სწორედ ამიტომ, მიზნად დავისახეთ კითხვების მარტივი და გასაგები ენით ჩამოყალიბება და ორაზროვნების თავიდან აცილება.

კითხვარის შემუშავებისას გამოვიყენეთ დახურული და შერეული ტიპის კითხვები, ე.წ. კითხვები სავარაუდო პასუხებით. რესპოდენტს შეეძლო აერჩია მისთვის სასურველი პასუხი (პასუხები). ორ შემთხვევაში გამოვიყენეთ შეკითხვის ღია ფორმა, რომელზეც შესაძლებელი იყო თავისუფალი პასუხების გაცემა. მიღებული მრავალმხრივი და დეტალური პასუხები ერთიორად აფართოებდა მონაცემთა თვისებრივი ანალიზის შესაძლებლობას.

საპილოტე კითხვარმა გაიარა პრეტესტი (10 საპილოტე ინტერვიუ) ქუთაისში. შევსების ხანგრძლივობა შეადგენდა 7–10 წუთს, რაც საშუალებას აძლევდა რესპონდენტებს დრო დაეზოგათ და კვლევაში ინტერესით ჩართულიყვნენ.

ცხადია, რომ გამოკვლევის შედეგად მიღებული მონაცემები, შერჩევის ჩარჩოს სიმცირის გამო ვერ ასახავდა გენერალური ერთობლიობის განწყობებს, თუმცა საშუალებას გვაძლევდა გამოგვეყო ძირითადი ტენდენციები, რომლებიც არსებობდა და არსებობს საკვლევ პრობლემასთან დაკავშირებით.

პერიოდი: კვლევა განხორციელდა 2015 წლის 24 იანვრიდან 2015 წლის მარტის ჩათვლით.

საველე სამუშაოების დასრულების შემდეგ განხორციელდა მონაცემთა ლოგიკური კონტროლი, მონაცემთა შეყვანა, გაწმენდა და სტატისტიკური ანალიზი, რაც სტატისტიკური პროგრამა SPSS-ის საშუალებით განხორციელდა. ძირითადად გამოვიყენეთ აღწერითი სტატისტიკის ოპერაციები, მათ შორის კროსტაბულაცია.

კვლევის შედეგები

1. განხორციელებული კვლევის შედეგად გამოვლენილია იმ ფაქტორების ერთიანობა, რომლებიც გავლენას ახდენს შვილად აყვანის ინსტიტუტის ეფექტურად ფუნქციონირებაზე.

2. ჩატარებული კვლევებიდან გამოიკვეთა საკანონმდებლო და პრაქტიკული ხარვეზები. მომზადდა კონკრეტული წინადადებები საქართველოს კანონში „შვილად აყვანისა და მინდობით აღზრდის შესახებ“, საქართველოს სამოქალაქო და საპროცესო კოდექსში, საქართველოს საგადასახადო კოდექსსა და შრომის კოდექსში, საქართველოს კანონში " სამოქალაქო აქტების შესახებ", საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის მინისტრის N 50/ნ ბრძანებაში ცვლილებების შეტანის მიზნით.

3. სხვადასხვა ქვეყნის სამართლებრივი აქტების შესწავლის საფუძველზე შემუშავდა რეკომენდაციები, რომლებიც მიმართულია შვილად აყვანის ინსტიტუტის შემდგომი განვითარებისა და ეფექტური ფუნქციონირების ხელშეწყობისკენ.

ნაშრომის მეცნიერული სიახლე

წინამდებარე სადისერტაციო ნაშრომში შემდეგი მეცნიერული სიახლეებია შემოთავაზებული:

1. პირველად არის ჩატარებული შვილად აყვანასთან დაკავშირებით სოციალური კვლევა, როგორც რაოდენობრივი, ასევე თვისებრივი მეთოდის გამოყენებით. სხვადასხვა საერთაშორისო სამართლებრივი აქტის, სამოქალაქო კოდექსის შვილად აყვანის მომწესრიგებელი ნორმების, საქართველოს კანონის „შვილად აყვანისა და მინდობით აღზრდის შესახებ“ შედარებითი კვლევა, საერთაშორისო ხასიათის ნორმებთან ეროვნული კანონმდებლობის ჰარმონიზაციისათვის.
2. ქართულ ენაზე სრულფასოვანი თარგმანის სახითაა წარმოდგენილი საერთაშორისო სამართლებრივი აქტების ქრონოლოგია და კვლევაში გამოყენებულია რიგი სასამარ-

თლო გადაწყვეტილებები, მიღებული ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს მიერ.

3. საკანონმდებლო ბაზის შესწავლა-გაანალიზების საფუძველზე წარმოიჩინა შვილად აყვანის ინსტიტუტის უპირატესობა მინდობით აღზრდას, მეურვეობასა და მზრუნველობის ორგანოსთან შედარებით.
4. წარმოდგენილია მშვილებლების მოსამზადებელი პროგრამა, რომელიც ხელს შეუწყობს მათ ინფორმირებულობასა და შვილად აყვანისთვის სრული მზაობის უზრუნველყოფას.
5. დასაბუთებულია ფსიქოლოგის ინსტიტუტის მნიშვნელობა და ფსიქოლოგის დასკვნის აუცილებლობა შვილად აყვანისას.

შემუშავებულია ცვლილებების შესახებ კანონპროექტი, რომელიც ითვალისწინებს:

1. შვილად აყვანის სამართლებრივი ინსტიტუტის შემდგომ განვითარებას.
2. შშმ მშვილებლების გარკვეული კატეგორიისადმი შვილად აყვანის უფლების მინიჭების შესაძლებლობას და მასთან დაკავშირებული ნორმების ახლებურ რეგულირებას.
3. მშვილებელ პირთა აღრიცხვის მიზნით წარსადგენი დოკუმენტაციის ნუსხის გაფართოებას და შესაბამისი ნორმის ახლებურ რეგულირებას.
4. შშმ ბავშვების შვილად აყვანის მოტივაციის ამაღლებას და საქართველოს საგადასახადო კოდექსში წამახალისებელი ნორმების შემოღების აუცილებლობას.
5. შვილად აყვანის განსაიდუმლოების აუცილებლობას.
6. სასამართლოს მიერ შვილად აყვანის შესახებ საბოლოო გადაწყვეტილების მიღებამდე გამოსაცდელი პერიოდის შემოღებას.
7. შვილად აყვანაზე თანხმობის მისაღებად არასრულწლოვნის ასაკის შემცირებას 10– დან 7 წლამდე.
8. მშვილებლის (მშვილებლების), როგორც მინიმალური, ასევე მაქსიმალური ასაკის დაწესების აუცილებლობას შვილად აყვანის პერიოდისათვის.

9. მშვილელისათვის არა ერთ, არამედ 2 წლამდე ასაკის ბავშვის შვილად აყვანის გამო შევბულების მიცემას.

ჩამოყალიბებულია რეკომენდაციები, რომლებიც ითვალისწინებს:

1. საქართველოში შვილად აყვანის მარეგულირებელი კანონმდებლობის საერთაშორისო ნორმებთან მაქსიმალურ ჰარმონიზაციას.
2. მშვილელის შეფასების კრიტერიუმების კიდევ უფრო მეტად დაკონკრეტებას და მშვილელის შესახებ დასკვნაში მათი დეტალურ ასახვას.
3. პრაქტიკაში უკანონო გაშვილების აღკვეთის მიზნით, სოციალური რეკლამების წარმოების აუცილებლობას.
4. შვილად აყვანის შემდგომ მშვილელელი ოჯახების, გარკვეული პერიოდის განმავლობაში, მონიტორინგის მექანიზმების დანერგვას.
5. შვილად აყვანის უპირატესი უფლების გამოყენებისას, შესაძლო უკანონო გარიგების წარმოშობის თავიდან ასაცილებლად მშვილელისათვის ამ უფლების შეზღუდვის აუცილებლობას.

დასკვნა და რეკომენდაციები

სადისერტაციო ნაშრომი წარმოადგენს საოჯახო სამართლის ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი შვილად აყვანის ინსტიტუტის შედარებით-სამართლებრივ კვლევას. კვლევაში დეტალურად არის გაანალიზებული შვილად აყვანის ინსტიტუტის სხვადასხვა ასპექტი, რამაც მნიშვნელოვან დასკვნამდე მიგვიყვანა და დავგანახვა, რომ ეროვნული კანონმდებლობის ჰარმონიზაცია საერთაშორისო ნორმებთან სრულყოფს საქართველოს კანონმდებლობას და ეფექტურს გახდის შვილად აყვანის რეგულირებას როგორც ქვეყნის შიგნით, ასევე ქვეყნის გარეთ.

ნიშანდობლივია, რომ შვილად აყვანა მაღალი სოციალურ-ზნეობრივი ღირებულებაა და მისი რეგულირება მხოლოდ კანონმდებლობის

იმპერატიული მოთხოვნით არ უნდა შემოიფარგლოს, არამედ ნორმებში ის პოზიტიური შეხედულებებიც უნდა აისახოს, რომლებმაც დროის გამოცდას გაუძლეს და ხელი შეუწყეს შვილად აყვანის ინსტიტუტის დღემდე მოტანას.

პირველი მნიშვნელოვანი საკითხი, რასაც გვინდა შევეხოთ, უკავშირდება პოტენციური მშვილებლების ასაკს. სამწუხაროდ, არც საქართველოს სამოქალაქო კოდექსში და არც საქართველოს კანონში „შვილად აყვანისა და მინდობით აღზრდის შესახებ“ არ არის განსაზღვრული, თუ რა ასაკის უნდა იყოს მშვილებელი შვილად აყვანის მომენტისათვის და მინიმუმ რამდენი წლის მანძილზე უნდა იმყოფებოდნენ ქორწინებაში წყვილები, მათ შვილად აყვანის უფლება რომ მისცენ. ვთვლით, რომ აუცილებლად უნდა იქნეს შემოღებული მსგავსი ნორმები, რათა კიდევ ერთხელ ხაზი გაესვას ბავშვის ინტერესებს, რაც მნიშვნელოვანი ფაქტორია შვილად აყვანის პროცესის ნებისმიერ სტადიაზე. ვფიქრობთ, რომ 50 წლის ასაკის ზემოთ უკვე დაგვიანებულია შვილება. საქართველოში სიკვდილიანობის საშუალო ასაკი 72,9 წელია 2014 წლის საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახურის მონაცემებით. 50 წლის ასაკს ზემოთ პიროვნებას თუ დაერთავთ ნებას აიყვანოს ახალშობილი ბავშვი, როდესაც შვილად აყვანილი მიაღწევს სრულწლოვანების ასაკს, მისი მშვილებელი უკვე 72,9 წელს გადაცილებული იქნება, რაც უკვე მოწმობს იმას, რომ ბავშვის მარტო დარჩენის დიდი ალბათობა იზრდება. თუმცა აქვე შეგვიძლია გამოწვევის ვისაუბროთ, როდესაც მშვილებლები ცოლ-ქმარია, ერთი 50 წელს გადაცილებული, ხოლო მეორე კი 50 წელზე ნაკლები ასაკის, ამ შემთხვევაში ყოველი კონკრეტული საქმის შესწავლით განისაზღვრება, თუ როგორ იქნება ბავშვის ინტერესები დაცული.

მიგვაჩნია, რომ შვილად აყვანის მსურველი პირის მაქსიმალური ასაკის დაწესება აუცილებელია, კერძოდ, 50 წელი, ხოლო მინიმალური – 25 წელი. იმ შემთხვევაში, თუ დაქორწინებულ წყვილს აჰყავს ბავშვი ერთობლივად, მეუღლე უნდა იყოს მიღწეული 25 წლის ასაკს, მეორე მეუღლე – 21 წლის ასაკს, ამასთან, წყვილი სულ

მცირე 2 წელი მაინც უნდა იმყოფებოდეს ქორწინებაში და შემდეგ დაერთოს შვილად აყვანის ნება.

პირები, რომლებიც დარეგისტრირებული არიან წლების განმავლობაში ქვეყნის შიგნით შვილად აყვანის მსურველ პირთა ერთიან რეესტრში და 50 წელს გადაცილებული არიან, საჭიროებენ ერთიანი მონაცემთა ბაზის ხელახლა გადახედვას და გარკვეული ცვლილებების განხორციელებას.

2) დღეს მოქმედი სსკ 1245–ე მუხლის თანახმად, „შვილად აყვანის უფლება შესაძლოა მიეცეს ნებისმიერ სრულწლოვან ქმედუნარიან პირს, გარდა იმ პირებისა, რომელთაც ჩამორთმეული აქვთ მშობლის უფლება, ან რომელსაც ადრე ჰყავდა ნაშვილები, მაგრამ შვილება გაუქმდა მის მიერ მშვილებლის მოვალეობის არაჯეროვნად შესრულების გამო.“ მათ სიაში შედიან ასევე ის პირები, რომლებთაც „ავადმყოფობის, მორალური ან სხვა პირადი თვისებების გამო არ შეუძლიათ განახორციელონ მშობლის უფლება.“

განსაკუთრებით საინტერესოა სსკ 1245–ე მუხლის ბოლო წინადადება, სადაც აკრძალვები შეეხო ასევე იმ პირებს, რომლებთაც „ავადმყოფობის, მორალური ან სხვა პირადი თვისებების გამო არ შეუძლიათ განახორციელონ მშობლის უფლება.“

ავადმყოფობაში კი იგულისხმება საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის მინისტრის №50/ნ ბრძანებაში „შვილად აყვანის პროცედურებისა და ფორმების დამტკიცების შესახებ“ მე-6 მუხლის მე-9 პუნქტში ჩამოთვლილი გარემოებები. კერძოდ:

"გ.ა) ტუბერკულოზი (აქტიური და ქრონიკული) ნებისმიერი ლოკალიზაციის; გ.ბ) შინაგანი ორგანოების დაავადებები დეკომპენსაციის სტადიაში; გ.გ) ნერვული სისტემის, საყრდენ-მამოძრავებელი აპარატის მყარი, მნიშვნელოვნად გამოხატული დაავადებები და დაზიანებები, რაც გამოიწვევს მოძრაობისა და კოორდინაციის მნიშვნელოვან დარღვევას; გ.დ) ნებისმიერი ლოკალიზაციის ავთვისებიანი, ონკოლოგიური დაავადებები; გ.ე) ნარკომანია, ტოქსიკომანია, ალკოჰოლიზმი; გ.ვ) ინფექციური დაავადებები მათი

დისპანსერული აღრიცხვიდან მოხსნამდე; გ.ზ) ფსიქიკური და ქცევითი აშლილობები; გ.თ) ყველა დაავადება და ტრავმა, რომელმაც გამოიწვია მკვეთრად ან მნიშვნელოვნად გამოხატული შეზღუდული შესაძლებლობის სტატუსის მინიჭება, რომელიც ახდენს გავლენას ბავშვის სრულფასოვან აღზრდა-განვითარებაზე;"

სამწუხაროდ, საქართველოში ძალიან იშვიათად ხდება შშმ პირის მიერ შვილად აყვანა, მაშინ, როცა არც კი მოგვეპოვება სტატისტიკა შშმ წყვილების მიერ შვილად აყვანაზე და დღეს არსებული მდგომარეობით არ მოგვეპოვება კანონი, რომელიც შშმ პირებს ჩათვლიდა პოტენციურ მშვილებლად და დაარეგულირებდა მათი შვილად აყვანის საკითხს ერთ სისტემატიზირებულ ჩარჩოში –ერთ სამართლებრივ დოკუმენტში.

3) შემდეგი საკითხი, რომელიც გვსურს გამოვყოთ, უკავშირდება მშვილებლების მზაობას ბავშვის შვილად აყვანასთან დაკავშირებით.

ჩვენი მოსაზრებით, აუცილებელია, შემუშავდეს პოტენციური მშვილებლებისთვის მოსამზადებელი პროგრამა და სასწავლო კურსის გავლა სხვადასხვა სპეციალისტის ჩართულობით, რათა მან თავიდანვე გაითავისოს მშვილებლის ამპლუა და მისი როლი ბავშვთან მიმართებაში. აქედან გამომდინარე, მიგვაჩნია, რომ მშვილებელმა კანდიდატებმა უნდა გაიარონ ტრენინგები სხვადასხვა საკითხზე და შეიძინონ ის უნარ-ჩვევები, რომლებიც გაუადვილებს მათ შვილად აყვანილთან ურთიერთობას.

სწორედ ამიტომ შევიმუშავეთ მშვილებლებისთვის მოსამზადებელი ტრენინგპროგრამა, რაც სადისერტაციო ნაშრომს თან ერთვის.

4) თითქმის ყოველდღე იზრდება მშვილებელთა ერთიან რეესტრში დარეგისტრირებულ მშვილებელთა მონაცემები. კერძოდ, 2000 წლიდან 2014 წლის 31 დეკემბერის ჩათვლით შვილად აყვანის მსურველ პირთა ერთიან რეესტრში დარეგისტრირებულია 3035 ოჯახი (წყვილი ან მხოლოდ ერთი პირი), რაც იმას გულისხმობს, რომ წლიდან წლამდე ემატება მათი რაოდენობა, შვილად ასაყვანი ბავშვების რაოდენობა კი მოცემულ მონაცემზე ბევრად ნაკლებია, რაც ერთიორად ართულებს დღეს შვილებას ქვეყანაში.

სწორედ ამიტომ, კანონმდებელმა იმისათვის, რომ გაეთვალისწინებინათ იმ მშვილებელთა ინტერესები, რომლებიც წლების განმავლობაში იმყოფებოდნენ ლოდინის რეჟიმში, შემოიღეს ნორმა, რომელიც უპირატესი უფლებით სარგებლობას გულისხმობს შვილად აყვანისას. თუმცა ერთი რამ მხედველობიდან გამორჩა, თუ რა „შავ ხვრელს“ უტოვებდა იმ ადამიანებს, რომლებიც სარგებელს ნახულობდნენ აღნიშნული დათქმით. ეს ეხება განსაკუთრებით იმ ნაწილს, სადაც შვილად აყვანასთან დაკავშირებით ბავშვის ბიოლოგიურ მშობელსა (მშობლებსა) და მშვილებელს შეუძლიათ ერთობლივად მიმართონ სააგენტოს და ყოველგვარი რიგითობის პრინციპის დაცვის გარეშე აიყვანონ ბავშვი. რა თქმა უნდა, მშვილებლისათვის ეს გზა გაცილებით მოხერხებულია, თუმცა შესაძლოა შეიცავდეს უკანონო გარიგების ნიშნებს და მიყვავდეთ სისხლის სამართლით გათვალისწინებულ დანაშაულის ჩადენამდე.

პრობლემა ისაა, რომ ეგრეთ წოდებული პირდაპირი შვილად აყვანის წესი, არათანაბარ პირობებში აყენებს მშვილებლებს. ის, ვინც მშვილებელთა ერთიან რეესტრში არის აღრიცხული და წლების მანძილზე ელოდება თავის რიგს, რათა დაკმაყოფილდეს მისი განცხადება შვილად აყვანაზე, ამ უკანასკნელ შემთხვევაში, რეესტრის გვერდის ავლით შვილად აყვანის პროცესი უფრო ნელი ტემპით წარმოებს, რის გამოც მშვილებლების რიგს ფაქტობრივად უძრავს ხდის.

ამიტომ ვთვლით, რომ საქართველოს კანონში „შვილად აყვანისა და მინდობით აღზრდის შესახებ“ მე-17 მუხლის პირველი პუნქტი საჭიროებს ცვლილებას. მიგვაჩნია, რომ მოცემული მუხლის მე-5 წინადადება ამოღებული უნდა იქნეს აღნიშნული კანონიდან.

ამით, ფაქტობრივად, თანაბარ პირობებში ჩააყენებთ მშვილებლებს, რომლებიც წლების განმავლობაში უცდიან თავიანთ რიგს შვილად ასაყვანად.

5) მიუხედავად იმისა, რომ დღეს უკანონო გარიგებები ნაკლებად გახმაურებულია ფართო საზოგადოებისთვის, რაც ხშირ შემთხვევაში აიხსნება იმით, რომ მოცემულ დანაშაულს დაფარული სახე აქვს და ძნელად თუ დგინდება გარიგებას აქვს თუ არა ადგილი მშვილებელსა და ბიოლოგიურ მშობელს (მშობლებს) შორის.

მიგვაჩნია, რომ აუცილებელია საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტროსა და პროკურატურის მეტად ჩართულობა შვილად აყვანის საკითხის ირგვლივ უპირატესი უფლების გამოყენების დროს, რაც ხელს შეუწყობს უკანონო გაშვილებების აღკვეთას და უტყუარად დადასტურებული ინფორმაციის მიწოდებას სოციალური მომსახურების სააგენტოსთვის მშვილებლისა და ბიოლოგიური მშობლის ქმედების შესახებ.

მართალია, საქართველოს კანონით „შვილად აყვანისა და მინდობით აღზრდის შესახებ“ განსაზღვრულია გარკვეული ქმედებები, რომლის განხორციელებაც კანონმდებლობით იკრძალება. მათ მიეკუთვნება შვილად აყვანის მიზნით ფეხმძიმე ქალის წინასწარ შერჩევა და მისი სამშობიაროდ საქართველოს გარეთ გაყვანის შესაძლებლობის შექმნა ან ასეთ ქმედებაში ხელის შეწყობა, ამასთან, გასაშვილებელი ბავშვისა და მშვილებლის საჯარო განცხადებით ძებნა ან შეთავაზება. თუმცა გამონაკლისს წარმოადგენს ისეთი შემთხვევა, როდესაც საჯარო განცხადებაში აღნიშნულია მეურვეობისა და მზრუნველობის შესაბამისი ორგანოს შესახებ, იმაზე მითითებით, რომ შვილად აყვანის საკითხებზე მხოლოდ მათ შეუძლიათ მიმართონ. ასეთ განცხადებაში, რასაკვირველია, არ მითითება გასაშვილებელი ბავშვის ვინაობის შესახებ.

ვფიქრობთ, ჩანაწერი, რომლითაც იკრძალება გასაშვილებელი ბავშვისა და მშვილებლის საჯარო განცხადებით ძებნა ან შეთავაზება, უსარგებლო ნორმაა, რადგან არავინ დაიწყებს საჯაროდ განცხადების გამოკვრას ბავშვის ან მშვილებლის მოძიებასთან დაკავშირებით.

მოცემული ჩანაწერით ცხადია, რომ არასრულწლოვნის შვილად აყვანა მეურვეობისა და მზრუნველობის ორგანოს გვერდის ავლით დაუშვებელია. ამისთვის კი ვთვლით, კარგი იქნება ტელევიზიითა და სოციალური ქსელის საშუალებით გაიშვას სოციალური რეკლამა მოსახლეობის ინფორმირებულობის მიზნით. მიეწოდოს მათ ინფორმაცია უკანონო შვილად აყვანის შემთხვევაში გათვალისწინებული სისხლის სამართლის პასუხისმგებლობის ნორმების შესახებ. ამასთან, სასურველი იქნება საცნობარო-საინფორმაციო ბუკლეტების გამოცემა, სადაც აღნიშნული იქნება ის შედეგები, რაც მოყვება უკანონო შვილად აყვანას.

6) შემდეგი მნიშვნელოვანი საკითხი უკავშირდება მშვილებლების წახალისებას. კერძოდ, იმისათვის, რომ ხელშეწყობა იგრძნონ მშვილებლებმა სახელმწიფოს მხრიდან შვილად აყვანის შემდეგ, საქართველოს შრომის კოდექსის 28-ე მუხლი სთავაზობს ნებისმიერ დასაქმებულს, რომელიც იშვილებს ერთ წლამდე ასაკის ბავშვს, თავისი მოთხოვნის საფუძველზე მიეცეს ახალშობილის შვილად აყვანის გამო შვებულება ბავშვის დაბადებიდან 550 კალენდარული დღის ოდენობით. ამ შვებულებიდან ანაზღაურებადია 90 კალენდარული დღე. მოცემული ნორმა მკვდარ ნორმადაც შეგვიძლია მივიჩნიოთ, რადგან გასაშვილებელი სტატუსის მინიჭება იმდენად რთულ პროცედურას წარმოადგენს, ძნელად თუ ვინმე იშვილებს ერთ წლამდე ასაკის ბავშვს და მით უმეტეს, როდესაც წლების განმავლობაში უწყევს მშვილებელს (მშვილებლებს) რიგში დგომა, ნაკლებად თუ ვინმეს გაუჩნდეს სურვილი და შესაძლებლობაც მოცემული მუხლით ისარგებლოს.

სწორედ ამიტომ მიგვაჩნია, რომ საქართველოს შრომის კოდექსის 28-ე მუხლში განხორციელდეს ცვლილება და გაიზარდოს ბავშვის ასაკობრივი ზღვარი, კერძოდ, 2 წლამდე. ამასთან ის მშვილებლები, რომლებიც აიყვანენ ბავშვს გამოსაცდელი ვადით, მათაც მიეცეთ უფლება ისარგებლონ ანაზღაურებადი შვებულებით – ვადით 6 თვე.

7) ნიშანდობლივია ასევე, აღინიშნოს, საქართველოში მოქმედი შვილად აყვანის მარეგულირებელი სამართლებრივი აქტები არ არეგულირებს სასამართლოს მიერ შვილად აყვანის საბოლოო გადაწყვეტილების მიღებამდე მშვილებელსა და შვილად ასაყვანს შორის გამოსაცდელი ვადის დაწესებას, იმის გასარკვევად, რამდენად შეეწყობა მშვილებელი შვილად ასაყვან ბავშვს და რამდენად უზრუნველყოფს ის შვილად აყვანის შემდგომ მშვილებლის მოვალეობის განხორციელებას.

სწორედ ამიტომ მიგვაჩნია, რომ სასამართლოს უნდა გაეზარდოს უფლებამოსილება და დისკრეციული უფლებამოსილების საფუძველზე დაუნიშნოს მომავალ მშვილებლებს გამოსაცდელი ვადა - ვადით 12 თვე. აღნიშნული ცვლილება კი აისახოს საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსში .

8) როგორც ცნობილია, საქართველოს კანონი „შვილად აყვანისა და მინდობით აღზრდის შესახებ“, მუხლი 15 შეეხება მშვილებელ ოჯახთა/პირთა აღრიცხვას. კერძოდ, აღნიშნული მუხლის მეორე პუნქტი შეეხება მშვილებლობის კანდიდატთა მომართვასთან დაკავშირებული დოკუმენტების ჩამონათვალს.

მიგვაჩნია, რომ მოცემული დოკუმენტების ნუსხა უნდა გაფართოვდეს და დაემატოს განათლების დამადასტურებელი დოკუმენტი, საშუალო განათლების ატესტატი და განქორწინებული პირის მომართვის შემთხვევაში სასამართლოს მიერ კანონიერ ძალაში შესული გადაწყვეტილება განქორწინების შესახებ ან განქორწინების დამადასტურებელი დოკუმენტის ასლი, თუკი ქვრივია - მეუღლის გარდაცვალების მოწმობა.

9) იმისათვის, რომ მოხდეს საქართველოს კანონმდებლობის თანახმად შვილად აყვანისას შვილად ასაყვანი პირის ინტერესების გათვალისწინება და შვილად აყვანის პროცესის წარმართვა, ნაშვილების უფლებების დაცვით აუცილებელია, ბავშვისგან, თუკი ის არის 10 წლის ასაკს მიღწეული, მიღებულ იქნეს თანხმობა გაშვილებაზე შვილად აყვანის საქმეზე გამართულ სასამართლო სხდომაზე ბავშვის მოსმენის შედეგად. მხოლოდ ერთ შემთხვევაში, თუ შვილად აყვანის შესახებ განცხადების წარდგენამდე ბავშვი მშვილებლის ოჯახში ცხოვრობდა და მშვილებელს თავის მშობლად თვლიდა, შვილება გამონაკლისის სახით შეიძლება შვილად ასაყვანის თანხმობის გარეშეც.

მიუხედავად იმისა, რომ გაშვილებაზე ბავშვის თანხმობის გათვალისწინება უაღრესად დადებითი მოვლენაა, რადგან ბავშვის სურვილის არქონის შემთხვევაში იქვე გამოირიცხება მისი შვილად აყვანა.

ვთვლით, რომ საქართველოში ბავშვის ასაკის შემცირება 10–დან 7 წლამდე მნიშვნელოვან წინსვლად შესაძლოა ჩაითვალოს, რადგან მიგვაჩნია, რომ დღეს ჩვენს რეალობაში ახალი თაობა ბევრად მეტად განვითარებული, ადრეულ ასაკიდანვე ჩამოყალიბებულია, რაც გულისხმობს იმას, რომ ბევრ მოვლენას, ინფორმაციას ადრეული ასაკიდანვე განსხვავებულად უყურებს, ანალიზებს და გამოხატავს

საკუთარ პოზიციას. 7 წლამდე ასაკის შემცირება ხელს შეუწყობს შვილად აყვანის პროცესის დროულ და კიდევ უფრო მეტად გამართულ წარმოებას. მიზანშეწონილად მიგვაჩნია, საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 1255-ე მუხლში განხორციელდეს ცვლილება.

აღნიშნული ცვლილების განხორციელება ავტომატურად გამოიწვევს საქართველოს კანონში „შვილად აყვანისა და მინდობით აღზრდის შესახებ“ და სხვა შვილად აყვანასთან დაკავშირებული სამართლებრივ აქტებში ნორმების ახლებურად დარეგულირებას.

10) ჩვენს ყოველდღიურ ცხოვრებაში ერთ–ერთ პრობლემატურ საკითხს შვილად აყვანის საიდუმლოდ დატოვება წარმოადგენს, რაც არაერთხელ გამხდარა მშვილებლებისთვის დიდი პრობლემის წინაშე აღმოჩენის საფუძველი.

დღეს მოქმედი საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 1263-ე მუხლი ეხება შვილად აყვანის შესახებ ცნობების გამოქვეყნების დაუშვებლობას, რაც კონფიდენციალობის დაცვის აუცილებელ პირობად არის მიჩნეული.

ჩვენ ვფიქრობთ, რომ ზემოთ ხსენებული მუხლი მცირედ კორექტირებას და ახლებური რედაქციით ჩამოყალიბებას საჭიროებს. კერძოდ, მიგვაჩნია, რომ საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 1263-ე მუხლში შევიდეს ცვლილება და დაემატოს შემდეგი წინადადება: „მშვილებელს მიეცეს უფლება შვილად აყვანილი ბავშვის ფსიქოფიზიოლოგიური მდგომარეობიდან გამომდინარე უთხრას მისი შვილად აყვანის შესახებ“

საქართველოს კანონის „შვილად აყვანისა და მინდობით აღზრდის შესახებ“ 25-ე მუხლის თანახმად, შვილად აყვანის საიდუმლოება ასევე დაცულია. ამასთან, შვილად აყვანის საიდუმლოების გამჟღავნება ბიოლოგიური მშობლის, მშვილებლისა და სრულწლოვანი ნაშვილების თანხმობის გარეშე აკრძალულია და პასუხისმგებლობა აღნიშნული მუხლის დარღვევის შემთხვევაში განისაზღვრება საქართველოს კანონმდებლობით.

აღნიშნული დათქმა კანონმდებლობაში ერთგვარად სამსახურებრივი მოვალეობის განხორციელებისას პირადი საიდუმლოების დაცვაზე არის ორიენტირებული. თუმცა იმ შემთხვევაში, თუკი მოხდება შვილად აყვანის ღიაობის პრინციპის დამკვიდრება, ნებისმიერ მშვილბელს შეეძლება „თავი დააღწიოს“ მუდმივ შიშს საიდუმლოების გაცემასთან დაკავშირებით.

ნიშანდობლივია ასევე აღინიშნოს, რომ საქართველოს კანონის "სამოქალაქო აქტების შესახებ" 42-ე მუხლის მეხამე და მეოთხე პუნქტი უკავშირდება შვილად აყვანის საიდუმლოების დაცვის უზრუნველყოფას. მეხამე პუნქტი ეხება კონკრეტულად მშვილბელის (მშვილბელების) მოთხოვნით შეცვლილი მონაცემებით ნაშვილების დაბადების ახალი რეგისტრაციის შესაძლო განხორციელებას და მეოთხე კი შეცვლილი მონაცემებით დაბადების ხელახალი რეგისტრაციის შემთხვევაში 10 წლამდე ნაშვილებისთვის პირადი ნომრის შეცვლას მშვილბელის (მშვილბელების) მოთხოვნით.

მიგვაჩნია, რომ სიტყვები „მშვილბელების მოთხოვნით“ საკმაოდ პრობლემურ ჩანაწერს წარმოადგენს, განსაკუთრებით მაშინ, როდესაც საკითხი ეხება 10 წლამდე ნაშვილებისთვის პირადი ნომრის შეცვლას მშვილბელის (მშვილბელების) მოთხოვნით.

პრაქტიკაში ძალიან იშვიათად ვხვდებით, როდესაც პოტენციური მშვილბელები ფლობენ ინფორმაციას იმის შესახებ, რომ სწორედ მათ უნდა მიუთითონ შვილად ასაყვანი ბავშვის პირადი ნომრის შეცვლასთან დაკავშირებით. სასამართლო თავისივე ინიციატივით არ უთითებს გადაწყვეტილებაში პირადი ნომრის შეცვლაზე, ეს კი ერთგვარად ეჭვის გაჩენის საფუძველიც შესაძლოა გახდეს მომავალში ნაშვილებისთვის, თუკი დროულად არ გაემხილება მას, რომ ნაშვილებია. ყველა რეგიონში პირადი ნომრის განსხვავებული საწყისია, რაც გულისხმობს იმას, რომ საქართველოს ერთი კუთხიდან სხვა კუთხეში გამშვილბებისას პირადი ნომერი უცვლელი დარჩება.

ვფიქრობთ, რომ მოცემული საკითხიც განსხვავებულ მიდგომასა და ცვლილებას საჭიროებს. მიგვაჩნია, რომ საქართველოს კანონის "სამოქალაქო აქტების შესახებ" 42-ე მუხლის მეოთხე პუნქტის განსხვავებული ფორმულირება უნდა მოხდეს, დაემატოს „ან/და სა-

სამართლოს გადაწყვეტილების საფუძველზე" შემცირდეს, როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, ბავშვის ასაკი 10 –დან 7 წლამდე.

11) ბავშვის ფსიქოლოგია ერთ–ერთ ყველაზე სათუთ თემას წარმოადგენს, რაც ინდივიდუალურ მიდგომას და შესწავლას საჭიროებს. ექსპერტების უმეტესობა თანხმდება, რომ ნაშვილებმა უნდა გაიგოს მისი წარმომავლობის შესახებ. თუმცა, იმისათვის, რომ გაუმხილოს ბავშვს შვილად აყვანის ფაქტი, მშვილებელი ჯერ თვითონ უნდა იყოს ფსიქოლოგიურად მზად ამისთვის.

მიგვაჩნია, რომ მეურვეობისა და მზრუნველობის ორგანომ არა მარტო სოციალური მუშაკები უნდა ჩართოს შვილად აყვანის პროცესში აქტიურად, არამედ ფსიქოლოგებიც, რომლებიც მზად იქნებიან მუდმივად დაეხმარონ მშვილებლებს მსგავსი პრობლემის მოგვარებაში.

მსგავსად ოჯახის ექიმებისა, ვფიქრობთ, კარგი იქნება საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტრომ სოციალური მომსახურების სააგენტოს ბაზაზე შექმნას ფსიქოლოგიური დახმარების ცენტრი მოსახლეობისთვის ფსიქოლოგიური დახმარების გასაწევად. რამდენადაც შვილად აყვანის საკითხის მარეგულირებელ სამართლებრივ აქტებში არ არის გათვალისწინებული ფსიქოლოგიის ინსტიტუტი შვილად აყვანის პროცედურის განხორციელებისას, მიგვაჩნია, აუცილებელია აქტიურად ფსიქოლოგიის ჩართულობა შვილად აყვანის პროცესის დაწყებიდან, მშვილებელთა შესწავლა და დასკვნის წარმოდგენა მშვილებელთა მზაობასთან და შვილად ასაყვანი ბავშვის შეთავსებასთან დაკავშირებით, რომელიც უზრუნველყოფს მშვილებლების დახმარებას და ბავშვის ეტაპობრივ ზრდასთან ერთად შვილად აყვანის შესახებ ინფორმაციის სწორად მიწოდების სწავლებას.

12) შვილად აყვანის საქმეების განხილვასთან დაკავშირებით ერთ–ერთ პრობლემატურ საკითხს წარმოადგენს ის გარემოება, რომ სასამართლო სისტემა და თავად მოსამართლეებიც სიღრმისეულად არ არიან ჩართულნი შვილად აყვანის პროცესში, ისინი მხოლოდ ეყრდნობიან სასამართლო პროცესზე მხარეთა მიერ წარმოდგენილ დოკუმენტაციას და მხარეთა მიერ დაფიქსირებულ მოსაზრებას

შვილად აყვანის შესახებ. მსგავსი სასამართლო პროცესები შესაძლოა 10 წუთზე მეტს არ გაგრძელდეს, რაც თითქმის მოსამართლეებს არ აძლევთ საშუალებას სიღრმისეულად შეისწავლონ მშვილდობლების მდგომარეობა და განსაზღვრონ ბავშვის შვილად აყვანისას მისთვის საუკეთესო ინტერესები.

ვთვლით, რომ საქართველოს კანონში „შვილად აყვანისა და მინდობით აღზრდის შესახებ“ და საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსში უნდა შევიდეს ცვლილება და მიეცეს სასამართლოს უფლება საქმის სპეციფიურობიდან გამომდინარე, დამოუკიდებელი ექსპერტის სახით ჩართოს ფსიქოლოგი და ამით კიდევ უფრო განმტკიცდეს ის ფაქტი, რომ შვილება ბავშვის ინტერესების დასაცავად წარმართა. სწორედ ამიტომ კარგი იქნება, თუკი სასამართლო სისტემაშიც გატარდება გარკვეული რეფორმები და შეიცვლება ზედაპირული მიდგომები შვილად აყვანის საქმის განხილვისას, რათა მოსამართლეებსაც ჰქონდეთ უფლება სიღრმისეულად შეისწავლონ საკითხი და შვილად აყვანის შესახებ გადაწყვეტილება შემდეგ გამოიტანონ.

13) საქართველოს კანონში „შვილად აყვანისა და მინდობით აღზრდის შესახებ“ არ არის ერთმანეთისაგან გამიჯნული შვილად აყვანის შესახებ სასამართლოს გადაწყვეტილების ბათილობისა და გაუქმების საფუძვლები.

მიზანშეწონილად მიგვაჩნია, ზემოთ აღნიშნულ კანონში განცალკევდეს შვილად აყვანის შესახებ სასამართლო გადაწყვეტილების ბათილობისა და გაუქმების საფუძვლები.

14) ოჯახი და ოჯახური გარემოს შექმნა ჯანსაღი მომავალი თაობების აღზრდისათვის უმნიშვნელოვანეს ასპექტს წარმოადგენს. ისეთ ოჯახში, სადაც ჰარმონია არ სუფევს და ბავშვის მიმართ მშობლისგან უყურადღებობას და ხშირ შემთხვევაში უგულბელობას და მის მიტოვებას აქვს ადგილი. არასრულწლოვნის მიტოვებულად აღიარებას სასამართლო განიხილავს საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კანონმდებლობით დადგენილი წესით, რომლის დროსაც შეუძლია ასევე მიიღოს გადაწყვეტილება მშობ-

ლისათვის (მშობლებისათვის) მშობლის უფლება - მოვალეობების ჩამორთმევის თაობაზე.

საქართველოს სამოქალაქო კოდექსი განსაზღვრავს მშობლის უფლების ჩამორთმევის ნორმებს.

სსკ 1206-ე მუხლის მეორე ნაწილის თანახმად, მშობელს ჩამორთმევა მშობლის უფლება, თუკი ის სისტემატურად თავს არიდებს მშობლის მოვალეობების შესრულებას და არაჯეროვნად იყენებს მშობლის უფლებებს – ბავშვს უხეშად ექცევა, მასზე უარყოფით გავლენას ახდენს ამორალური საქციელ, ან რომელიც ქრონიკული ალკოჰოლიკი ან ნარკომანია, ან ბავშვი ჩააბა ანტისაზოგადოებრივ ქმედებაში (მათ შორის, მათხოვრობა, მაწანწალობა, შვილი მიტოვებულადაა აღიარებული, ჩამორთმევა მშობლის ყველა უფლება და მოვალეობა.

მიგვაჩნია, რომ შვილის მიტოვებულად აღიარებას დაემატოს ვადა, თუ რა ვადის ფარგლებში არის შესაძლებელი შვილის მიტოვებულად აღიარება. ვფიქრობთ, რომ უნდა დაემატოს ჩანაწერი „ან ზედიზედ 3 თვის განმავლობაში არ შეუსრულებია მშობლის მოვალეობა....“

15) რამდენადაც შვილად აყვანასთან დაკავშირებულ საქმიანობას ახორციელებს სოციალური მუშაკი, მის კომპეტენციას განეკუთვნება: მშვილბელთა შეფასება მისი ბიოგრაფიული, პიროვნული, სოციალური, ჯანმრთელობის მდგომარეობის გათვალისწინებით, ისევე, როგორც ბავშვის შვილად აყვანის მოტივების განსაზღვრა და მათი შესაბამისობის დადგენა შვილად აყვანის მიზნებთან, გასაშვილებელი ბავშვის ბიოგრაფიული მონაცემების, პიროვნული თვისებების, ჯანმრთელობის მდგომარეობის შესწავლა და მშვილბელისა და გასაშვილებელი ბავშვის თავსებადობის განსაზღვრა და სხვა უფლებამოსილების განხორციელება, რომელთა საქმიანობის ხარისხზე მონიტორინგს ახორციელებს შესაბამისი მეურვეობისა და მზრუნველობის ორგანო.

საქართველოში დღეს მოქმედი კანონმდებლობით ძალიან მცირე მოთხოვნებია განსაზღვრული მშვილბელის შესაფასებლად. ეს იმას ნიშნავს, რომ პოტენციური მშვილბელის შეფასების დროს პა-

სუბსიდეგობა სრულად ეკისრება სოციალურ მუშაკს, რომელსაც ევალება ყოველი კონკრეტული შემთხვევის შეფასება და დასკვნის დადება იმასთან დაკავშირებით, მოცემულ ოჯახში ბავშვი ჯანსაღ გარემოში აღიზრდება და უზრუნველყოფილი იქნება თუ არა მისი მომავალი.

მიზანშეწონილად მიგვაჩნია, სოციალური მუშაკების მუდმივად გადამზადება და პროფესიული განვითარება, რაც ხელს შეუწყობს შვილად აყვანის პროცედურის ეფექტურად წარმართვას.

მნიშვნელოვანია ჩატარებულ იქნეს გარკვეული ტრენინგები სოციალური მუშაკებისთვის, რათა მათ შეეძლოთ შვილად აყვანის პროცესის დროს საერთაშორისო სტანდარტებისა და სხვადასხვა ქვეყნის გამოცდილების გაზიარება.

16) საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის მინისტრის ბრძანება N 50/ნ, მიღებული 2010 წლის 26 თებერვალს, „შვილად აყვანის პროცედურებისა და ფორმების დამტკიცების“ შესახებ, მუხლი მე-15, შეეხება შვილად აყვანის შესახებ დასკვნის წარმოებას. აღნიშნული მუხლის მე-5 პუნქტი უთითებს, თუ რა უნდა იყოს აღნიშნული შვილად აყვანის შესახებ დასკვნაში. კერძოდ:

მუხლი 15. შვილად აყვანის შესახებ დასკვნა

5. შვილად აყვანის შესახებ დასკვნაში აღინიშნება:

ა) მშვილბლის ბიოგრაფიული მონაცემები, პიროვნული თვისებები, სოციალური და ჯანმრთელობის მდგომარეობა, ბავშვის შვილად აყვანის მოტივი;

ბ) გასაშვილებელი ბავშვის ბიოგრაფიული მონაცემები, პიროვნული თვისებები, სოციალური და ჯანმრთელობის მდგომარეობა.

ჩვენი აზრით, მოცემული პუნქტი არ უბიძგებს სოციალურ მუშაკს სიღრმისეულად შეისწავლოს მშვილბლის პიროვნული თვისებები, სოციალური და ჯანმრთელობის მდგომარეობა, რაც შვილად აყვანის საკითხის მიმართ ზედაპირულ მიდგომას უწყობს ხელს. ვთვლით, რომ აუცილებელია კიდევ უფრო მეტად დაკონკრეტდეს მომავალი

მშვილელის პიროვნული და ოჯახური მდგომარეობის შეფასების კრიტერიუმები. პრაქტიკაში სოციალური მუშაკის მიერ მშვილელის შეფასება და მის მიერ დაწერილი დასკვნა ერთ გვერდს, ან მაქსიმუმ სამს, არ აღემატება, რაშიც მოკლედ არის გადმოცემული ოჯახსა და მშვილელს შორის არსებული მდგომარეობა, მაშინ, როცა უცხოეთიდან მიღებული დასკვნა მშვილელის მდგომარეობის შესახებ შესაძლოა 20 – 30 გვერდს შეადგენდეს.

აქედან გამომდინარე, ვთვლით, რომ მე-15 მუხლის მე-5 პუნქტში უნდა შევიდეს ცვლილება და გარდა ქვემოთ ჩამოთვლილი კრიტერიუმებისა, დაემატოს ვადა, თუ რა პერიოდის განმავლობაში იქნება შვილად აყვანის უფლების მინიჭების შესახებ დადებითი დასკვნა მოქმედი ძალის მქონე.

შესაბამისად მე-15 მუხლის მე-5 პუნქტი უნდა ჩამოყალიბდეს შემდეგი რედაქციით:

5. შვილად აყვანის შესახებ დასკვნაში აღინიშნება:

ა.ა) მშვილელის ბიოგრაფიული მონაცემები, (მშვილელის ბიოგრაფია მისი ბავშვობის, ახალგაზრდობის, სკოლაში სწავლების პერიოდის შესახებ, განათლების დამადასტურებელი დოკუმენტი; ა.ბ) პიროვნული თვისებები (მახასიათებლები და ინტერესები, რომელიმე კლუბის ან ასოციაციის წევრობის შესახებ ინფორმაცია, დასვენების დრო, ჰობი), მშვილელის (მშვილელის) სტრესთან გამკლავების უნარი; მშვილელის (მშვილელის) მშობლობის უნარ-ჩვევები; ურთიერთობა მშობლებთან და მის და-ძმასთან (ყოლის შემთხვევაში); ა.გ) მშვილელის (მშვილელის) ეკონომიკური მდგომარეობა და ფინანსური მართვის უნარ-ჩვევები; ა.დ) მშვილელის (მშვილელის) სოციალური მდგომარეობა – საცხოვრებელი პირობები; ა.ე) ჯანმრთელობის მდგომარეობა. ა.ვ) მშვილელ (მშვილელის) ემოციური მდგრადობა (მენტალური მდგომარეობა) და სტაბილურობა - ფსიქოლოგის დასკვნის წარმოდგენა; ა.ზ) მშვილელის (მშვილელის) კრიმინალური წარსული, ასეთის არსებობის შემთხვევაში; ა.თ) მეგობრებისა და ნათესავების შესახებ ინფორმაცია. ა.ი) ბავშვის შვილად აყვანის მოტივი, მშვილელის (მშვილელის) მოსაზრება ბავშვის წარმოშობის გამჟღავნების

შესახებ; ბ) გასაშვილებელი ბავშვის ბიოგრაფიული მონაცემები, პიროვნული თვისებები, სოციალური და ჯანმრთელობის მდგომარეობა.

შვილად აყვანის უფლების მინიჭების შესახებ დადებითი დასკვნის მიღების შემთხვევაში აღნიშნული თანხმობა ძალაშია 2 წლის განმავლობაში.

17) მას შემდეგ, რაც მოხდება მშვილებლების მხრიდან ბავშვის აყვანა, მეურვეობისა და მზრუნველობის ორგანო უკვე აღარ იღებს პასუხისმგებლობას ქვეყნის შიგნით მშვილებელთა ოჯახების შემდგომი კონტროლის შესახებ. ეს იმით არის განპირობებული, რომ საქართველოს კანონი „შვილად აყვანისა და მინდობით აღზრდის შესახებ“ არ შეიცავს მსგავს ნორმას.

ვთვლით, იმისათვის, რომ დავრწმუნდეთ რამდენად ჯანსაღ გარემოში იზრდება ბავშვი და შვილება შეესაბამება თუ არა მის თავდაპირველ მიზანს, აუცილებელია შეიქმნას მაკონტროლებელი მექანიზმი, რათა სახელმწიფომ გაშვილების შემდგომაც იზრუნოს ბავშვზე და გარკვეული პერიოდის განმავლობაში გააკონტროლოს მშვილებლის ოჯახი.

მიგვაჩნია, რომ ასეთი მაკონტროლებელი ინსტიტუტი უნდა შეიქმნას შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტროს შიგნით, რათა შვილად აყვანის შემდგომ გარკვეული პერიოდის განმავლობაში ხორციელდებოდეს შვილად ამყვანი პირის/ ოჯახის დაკვირვება და შესწავლა.

ვფიქრობთ, რომ გაშვილების შემდგომ ქვეყნის შიგნით კონტროლის ნორმა უნდა აისახოს საქართველოს კანონში „შვილად აყვანისა და მინდობით აღზრდის შესახებ“.

18) და ბოლოს, ყველაზე დიდი პრობლემა, რომელიც დგას ჩვენი ქვეყნის რეალობაში, ეს არის შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე ბავშვების შვილად აყვანა საქართველოში მცხოვრები მშვილებლების მიერ, მათი მენტალიტეტი და მიდგომები, რომ ყველას „ჯანმრთელი ბავშვი“ უნდა. მშვილებლები ქვეყანაში შექმნილი სოციალური და ეკონომიკური მდგომარეობის გამო თავს იკავებენ ამ ნაბიჯის

გადადგმისაგან. ეს ფაქტორი იმის მანიშნებელია, რომ შშმ ბავშვებს სჭირდებათ მოვლა – პატრონობა იმგვარად, რომ მათ შეეძლოთ განვითარება და სრულყოფილ გარემოში ადაპტირება. კარგი იქნება, თუ სახელმწიფოს მხრიდან მოხდება წახალისების ღონისძიებების შემოღება და საკანონმდებლო დონეზე მისი განმტკიცება.

მიზანშეწონილად მიგვაჩნია, საქართველოს საგადასახადო კოდექსში შევიდეს ცვლილება, რათა კიდევ უფრო მეტად გამარტივდეს შვილად აყვანის პროცესი და გაუმჯობესდეს მიდგომები შშმ ბავშვების შვილად აყვანის დასარეგულირებლად. კერძოდ, საშემოსავლო გადასახადით არ უნდა იბეგრებოდეს პირი მხოლოდ შვილად აყვანიდან ერთი წლის განმავლობაში, არამედ მიგვაჩნია, რომ ეს პერიოდი უნდა გაგრძელდეს შვილად აყვანილის სრულწლოვანების მიღწევამდე. ამასთან, აღნიშნულ მუხლში არაფერია ნახსენები იმ პირებზე, რომლებიც იშვილებენ ბავშვობიდან შეზღუდული შესაძლებლობის, აგრეთვე მკვეთრად და მნიშვნელოვნად გამოხატული შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე ბავშვს. ვფიქრობთ, რომ ისინი არა მარტო საგადასახადო შეღავათით უნდა სარგებლობდნენ, არამედ დამატებით უნდა ეძლეოდათ ყოველთვიური სახელმწიფო დახმარება 700 ლარის ოდენობით სრულწლოვანების მიღწევამდე. ზემოთქმულიდან გამომდინარე მიგვაჩნია, რომ საქართველოს კანონმდებლობის შერწყმა განვითარებული ქვეყნების კანონმდებლობასთან ხელს შეუწყობს შვილად აყვანის საკითხის კიდევ უფრო მეტად დარეგულირებას და შვილად აყვანის პროცესის გამარტივებას.

ვიმედოვნებთ, რომ ქართულ ცივილისტიკაში მოცემული სადისერტაციო ნაშრომი წინგადადგმული ნაბიჯი იქნება მომავალში კიდევ უფრო ღრმა და საფუძვლიანი მეცნიერული კვლევებისათვის.

Grigol Robakidze University

With the right of manuscript

Ketevan Kukhianidze

**Adoption in Georgian and Foreign Legislation and Peculiarities of
These Cases**

Specialty: Law

ABSTRACT

**From the presented dissertation for obtaining the academic degree of
Doctor of Law**

Tbilisi

2017

37

Grigol Robakidze University

Research Supervisor: **Valerian Khrustali**
Professor, Doctor of Law

The date of the defence will be published on the website of university:
www.gruni.edu.ge

The defence of the dissertation will take place at the meeting of dissertation board of the Faculty of Law at Grigol Robakidze University.

The dissertation will be available from the library of Grigol Robakidze University (Tbilisi, David Agmashenebli Street N13).

Table of Contents

Introduction.....	40
The problems of the study and research actuality	40
Reserach aims	43
Research objectives	43
Scientific hypothesis	43
Methodology and description of the research	45
Results of the research.....	49
Scientific novelty of the work.....	49
Conclusion and Recommendations.....	51

Introduction

Almost in all countries in the world, including Georgia, one of the priority issues is to protect rights of children without parental care and their placement into the families which is guaranteed by the Constitution of our country.

Adoption is a widespread practice in the modern world. As children are members of the society, adoption is a kind of expression of humanity. Main task of any developed country is realization and protection of children's right.

Love, kindness and condolence are the most important values of humanity which are the main driving principles to bring up children in the family.

The problems of the study and research actuality

Family is the place where future generations will grow and bring up. It is the place where are connected personal and public interests of the person, young people's physical and sole development, which ensures happy childhood. As great is the will of adoption, as difficult it can appear to adopt child in Georgia.

Almost every day increases registered data of parents in General Register System who have desire to adopt a child that is clearly proved by received date of "PLLE Social Service Agency" of Ministry of Labor, Health and Social Affairs of Georgia. In particular, from 2000 to 2014, December 31, 3035 families are registered in General Register System to adopt child (It can be couple or even one person).

Historically, adoption has always been considered an important event for the people who did not have their own biological children, or could not have them due to variety of circumstances. In the modern world, adoption process does not lose it actuality and remains to be one of the most sensitive issues that need a new approach and deep analysis.

According to Georgian Civil Code N1239 Article Chapter N1, adoption is allowed only in case of underage's welfare and interests and if it is expected that relationship between adopted children and parents, who will adopt them, will be the same as normal relationship between biological parents and their children. In other words, adoption is the process during which adult (people), who are not the biological parents of the child, will adopt the child for having so called "accomplished" family.

Nowadays status of "a child to be adopted" is given to 181 children. Among 117 children some have various disabilities. 64 children are healthy but among them 24 are against to be adopted and 30 want it. 16 of them are between 10-18 years which makes adoption process quite difficult. Adoption process of 10 children is postponed by various reasons.

Since 2009 till present, during 7 years, 1357 children were adopted in Georgia. Among them: 448 children in Tbilisi, 127 in Adjara, 105 in Guria, 212 in Imereti, 201 in Samegrelo – Zemo Svaneti, 10 in Racha-Lechkhumi and Kvemo Svanetshi, 17 in Mtskheta-Mtianeti, 73 in Kakheti region, 65 in Shida Kartli, 76 in Kvemo Kartli, 23 in Samtskhe Javakheti region. In most cases, parents wanted to adopt 3 years old children and this tendency is the same today.

During adoption process of underage children, agencies play a vital role, such as social employees of Social Service Agency on which qualification is based legal adoption process and its placement in the family. This requests great possibility and right lead of the process by them.

The effort of the government is not sufficient for solving the problem. Legislation also needs fundamental change.

It is especially hard to adopt children with disabilities inside our country. Most parents willing adoption have no desire to adopt disabled child and make for them as warm and loving environment, as it can be in the case of healthy children adoption.

Such kind of attitude of potential parents pushes the government; if there will be a will, to give such children to foreign country's parents for adopting. This situation is explained by the fact that there is not created any supporting mechanism by the government to adopt disabled children. According to Georgian Tax Code, there are only few preferential duties towards the people who adopt child, adopted child or disabled child; also, special privileges are given to significantly disabled children. In short, potential parents have to be philanthropist to adopt child.

Unfortunately, court practice of adoption issues is not available for everyone, as it is an indisputable part category's cases in adoption process are closed. This mentioned circumstance creates certain problems, as basic study of court practice is not carried out and existed gaps are not revealed.

At the same time, adoption issues, according to current Georgian Civil Code Article 1263, adoption process is confidential which means that any data related to adoption process mustn't be published. Person who reveals willingness of adoption without the will of parents, who have to will it, is responsible for its behavior according to the law.

Above it should be noted that Georgian law of "Adoption and Foster Care" has to be improved and convenient with international standards, with others Georgian regulations.

Regulators Acts of children's rights in the international adoption part is also important as people across the world pay great importance to international adoption as an alternative form of adoption. However, international adoption has often become a basis of debate among human rights defenders.

As far as the issue is comprehensive and very sensitive, within this study, we considered to study basis of international legislation related to this sphere and to compare it with inner Georgian legislation, to conduct a sociological study and reveal existed problems.

Therefore, this dissertation is dedicated how to regulate adoption legislation and study to its related issues.

Reserach aims

1. To reveal some prohibitive factors of adoption institution and to define strategies to overcome them;
2. To analyze the adoption process in Georgian and foreign legislation and emphasize related features of the adoption; To form scientifically proved theoretical and practical recommendations, including legislative changes.

Research objectives

1. To determine major trends of Adoption institute in different stages of the historical development;
2. To analyze statistics of adopted children both inside and outside the country;
3. To collate and analyze the data based on social study;
4. To study international acts and national legislation related to adoption process;
5. To highlight theoretical and practical aspects of adoption invalidation and abolishment;
6. To present advantages and disadvantages of international adoption;
7. To empathize care agency's role in adoption process;
8. To reveal problems related to adoption of disabled children and also adoption of underage disabled children;

Scientific hypothesis

1. Nowadays current legislation in Georgia is not sufficient for the adoption and it prevents the promotion of adoption in the country;
2. As there is no control of adoption mechanism in Georgia, it is no sufficient to protect the interests of adopted children;
3. Lack of motivation to adopt children with disabilities in Georgia is due to having no motivation norms in Georgian Tax Code;
4. To fix adoptive parent's (parents') minimum and maximum ages will help protect the interests of the child during adoption;

5. Before court's final decision of adoption, absence of probationary period disturbs to learn how parents can take the responsibilities after children's adoption.

Bibliography and theoretical and practical context

Following well-known Georgian scholars, legal practitioners' scientific works are dedicated to legislative issues of adoption process, such as: Sh.Chikvashvili, R. and the EK.Shengelia, Z.Dzlierishvili, V. Khustali and T.Liluashvili, A.Kobakhidze, T.Liluashvili, D.Imnadze, M.Bekaia, D.Melikishvili, V.Metreveli, S.Jorbenadze, T.Tsagurai, S.Japaridze, G.Nadareishvili, Z.Gabisonia, N.Kholuashvili, A.Toria, Gr.Jankhoteli, I.Kacharava, Sh.Qurdadze, L.Nadibaidze, M.Mamulashvili, As.Gugava and others.

Moreover, articles and monographs of foreign scientist and lawyers: Bartholet El., Patterson, C. J., Dumaret A. C. , Baker B., Ritter Michael J., Wallace S., Stewart N., Pinheiro P. S., Wechsler R. J., Polikoff N. D., Spencer K., Christian Sc., Dethloff N., Charlotte Ph., Halloran K., Forowicz M., G. Bueren, Engle E., Hackenberg M., Hillis L., Phillips Ch., Ratclif J.A., Wallace S. , Yemm L.M. , Duncan W., Troy C.J., Bondareva, M.V., Ershova, N., Orekhova T.S., Zaikova O.N., Kustova V.V., Ananina M., Tumanovoi L.V., Rijakov A.P., Kroitor V.A., Kustova V.V., Orekhova T.S., Levshuk I.N., Letova N.V., Jiltsova M.A. and Golichenko M.M., Bondareva M.V., Vikut M.A and others' works.

Following Normative acts of legislation and regulations related to adoption are used as normative basis Georgian Civil Code, Georgian Civil Procedure Code, Georgian Law of "Adoption and Foster Care"; international legal documents: Conventions of the Council of Europe, the UN and Hague, Foreign countries' legislation, decision of European Court of Human Rights.

Judicial practice, scientific papers in electronic journals, published papers of scientists on Internet websites and practitioner lawyers' ideas were studied.

Methodology and description of the research

Such scientific research methods are presented in the dissertation which are used both on empirical and theoretical level. In particular, comparison, analysis, synthesis, abstraction, specify, induction, deduction and analogy methods.

Historical and Logical methods are also used as research methods.

Documentary: to study scientific literature, laws, conventions and analytical data.

Historical: while researching problem we used historical-comparative method which showed us development trends of the adoption in ancient Rome and Georgia.

Analysis Method: the analysis of current Georgian legislation and international legal instruments related to adoption process was conducted. Among them were analyzed Convention "Rights of Child", the Hague Convention on "Protection of Children and Cooperation in Inter country Adoption" and other international acts.

Comparison method: we have compared the current legal regulations of Georgian to foreign countries' regulations related to study issues.

Using comparison method was related to the fact that we wanted to emphasize common and distinguishing marks of the object of study.

Abstraction: specific norms of Georgian law - "Adoption and Foster Care", N50 order of the Ministry of Labor, Health and Social Affairs, the Civil Code and the Tax Code which will be better to be improved and use in practice.

Concretization: a survey was conducted and were identified those problems that disturb the development of adoption institution and its practical usage.

Induction: filling Civil Code norms, in regulation part of adoption, "Adoption and Foster Care" Code with different countries' legal standards with the same meaning, considering Georgian law and civil thinking, with experience gained in the field of adoption, will provoke Georgian legislation to be closed to international law norms which will facilitate and improve the adoption process for adoptive parents.

Deduction: adopting international standards of adoption and their establishment in Georgian law - "Adoption and Foster Care", as well as in the Civil Code and other legal acts: will lead to simplification of adoption procedures and encourage it; will form the monitoring mechanism after adoption in the country and eliminate illegal adoption; will simplify the status of adopting children's procedures; will promote inner adoption of disabled children, will improve the work of social service agency. All above mentioned factors will provide better protection of interests of children who are left without the protection; also, it will guarantee their placement in harmonious and perfect environment filled with love.

For the qualitative research, we applied for in-depth interviews.

For qualitative research has been developed semi-structured questionnaire and were conducted 12 in-depth interviews. Most of them were recorder by audio-recorder. Interviews were anonymous. Qualitative research has allowed me to understand more this issue, gave a chance to meet and talk to persons who had direct contact with the adoption process, for whom adoption is the personal story, who is directly involved in adoption process, etc.

In particular, in the interviews took part: adopted person, two adoptive parents, potential adoptive parents, representatives of Georgian Ministry of Labor, Health and Social Affairs who are directly involved in the adoption process, a social worker, lawyer, judge, USA agency related to international adoption issues in Georgia.

The selection criteria are: 1) Age (mixed); 2) Gender (mixed); 3) sector (public and private, mixed);

Beyond law and the official party, there appeared a lot of interesting circumstances, which were reflected and later was measured in the quantitative research. Qualitative research results were used in forming the questionnaire.

During questionnaire, social study was conducted by research methods, namely using face to face form. During Survey responses were taken as notes.

Principles of our study were based on such kind of measurement – to gain real result at lower cost. Accordingly, we have decided to select those methods of study, which would be focused on the accuracy of the results, logical development of the questionnaire and its progress.

In order to increase credibility of the rise, the survey was conducted anonymously. We asked respondents to name only gender, age, education, social status, nationality, marital status, religion, place of residence and material condition.

A quantitative study gives statistically reliable information. With the help of it, it was possible to measure and analyze statistical indicators of the study (variables, parameters, connections, correlations). The mentioned method allows us generalize the results.

Respondents were selected by random sampling. The base, where are selected clusters, each cluster is placed in the size of the cluster. From the above mentioned base, according to random sampling system, in each cluster was selected a point, which presented particular address. Selection started from the mentioned address and was questioned every 8th family in the city till 5 respondents filled a cluster; as for in the village, every 5th family, till 10 respondents filled the cluster. In case, if the respondent was not at home, interviewer remembered this address and later returned to the

family. Address was changed only after three unsuccessful visits. The respondents in the family were selected according to birth dates; so, were interviewed those family member who had last the birthday.

General unity was population of Georgia whose aged is more than 17 years (18+). For study were selected two large cities (Tbilisi, Kutaisi) and two villages (Meskheti, village of Tskaltubo Municipality and Fartskhanakanevi, village in the same municipality). The study consisted of two segments: city population and the rural population. Totally, 242 people in following the proportion: 112 residents of Tbilisi, 80 of Kutaisi, 80, 50 from two villages.

In addition, to form the questionnaire in the manner that will take only 10 minutes to fill in and will give respondent such feeling that they are asked advice, it was also very important. Therefore, our goal is to form questions in a simple and clear language in order to avoid ambiguities.

While forming the questionnaire, we used closed and mixed questions, the so-called questions with possible answers. Respondents could choose the desired response (responses) for them. In two cases, we used an open question on which was possible to write free answer. Received various and detailed responses extended qualitative analysis of data.

Pilot questionnaire completed pre test (10 pilot interviews) in Kutaisi. Filling length was 7-10 minutes which allowed participants to save time and involved in the study with interest.

It is cleared that received data from the study, due to the lack of selection frame's unity could not reflect general set of attitudes; though it enabled us to identify the main trends that existed and still exists related to the study's problem.

Study period: research was carried out from January 24, 2015 through March 2015.

After finishing fieldwork, was carried out after the logical data control, data entry, cleaning and statistical analysis, which was performed by means of statistical software SPSS. In general, we used descriptive statistics operations, including cross tabulation.

Results of the research

1. After research was revealed the unity of those factors that influences effective operation of the adoption institution.
2. With the help of the study has been revealed the legal and practical drawbacks. Specific proposals were prepared in order to make changes in the Law of "Adoption and Foster Care", Georgian Civil and Civil Procedure Code, Georgian Tax Code and the Labor Code, Georgian Law of "Civil Acts", N50 order of the Ministry of Labor, Health and Social Affairs.
3. After studying various countries' legislative acts, were formed recommendations that aimed at further development of adoption institutions and promotions of effective adoption.

Scientific novelty of the work

Following scientific novelty is presented in the dissertation:

1. Social research on adoption process was conducted for the first time with the help of both qualitative and quantitative methods. Comparative study was carried on various international legal acts; Civil Code regulating the adoption of norms, Georgian law of "Adoption and Foster Care"; international standards was harmonized with Georgian national legislation;
2. In Georgian language are presented perfect translation of chronology of international legal acts and a series of court decisions are used that are adopted by the European Court of Human Rights;
3. Based on legislative basis study and its analysis was revealed adoption institutions preference on foster care, care and guardianship and care institutions;
4. Adoptive parents' program is presented which will contribute to their awareness and their full preparedness of adoption;

5. The importance of existence Institute of Psychologist and the psychologist's report on adoption is proved.

Draft law of some changes has been designed and it involves:

1. Further development of legal institution of adoption;
2. Importance of giving rights to some categories of adoptive parents to adopt children with disabilities and creating a new regulation related to it;
3. Expansion of the list of documents of adoptive parents in order to register them and new regulation of relevant norm;
4. Rise motivation of adoption children with disabilities and necessity of having some promotional norms in Georgian Law of Tax Code;
5. Importance of classification adoption process;
6. Before court's final decision of adoption, establishing probationary period;
7. For getting consent on adoption, to reduce under age's age from 10 to 7;
8. Establishing maximum and minimum age of the adoptive parents for adoption period;
9. Giving parents not one year but two years holiday for adopting children under two years.

Recommendations which involves:

1. Maximum harmonization of legislative Georgian adoption process with international norms;
2. Gaining more details about criteria of adoptive parent's evaluation and their detail reflection in the summary;
3. Importance of social advertisements in order to avoid adopting children illegally;
4. Establishing monitoring mechanisms for adoptive parents after adopting during some period;
5. Using preferential right to adopt child and reduction of this rights to parents willing to adopt child illegally.

Conclusion and Recommendations

Research paper presents one of the most important comparative and legal studies of adoption institution in family law. Various aspects of adoption institute are analyzed in the research that lead us to important findings and showed us that the harmonization of national legislation with international norms will make Georgian law more effective and its regulation will be perfect both in the country and outside too.

It should be noted that the adoption means high social and moral value and its regulations should not be limited only by imperative request of legislation but, also positive views should be displayed those norms that can last long and helped adoption institute to last till nowadays.

The first important issue which we want to consider, it deals with the age of potential adopted parents. Unfortunately, neither in Georgian Civil Code nor the Law "On Adoption and Foster Care" is not defined, what age should be a Adopter in the moment of adoption and at least how many years must couple be married in order to have right to adopt the child. We believe that there should be established similar standards, in order to once again emphasize the interests of the child, which is an important factor in the adoption process at any stage. We think that over 50 years, adoption is too late.

The average age of mortality in Georgia, in 2014 is 72.9 years according to the National Statistical Service data. If we allow person who is over 50 years to adopt a new born child, then when this child will be adult, its parents will be more than 72.9 years old. So, this raises the risk that child will stay alone. But, we also can speak about the case when one adoptive parent is over 50 and another below 50 years, so in this case it should be studied in detailed and make the decision according to protecting child's interest.

We believe that to establish maximum age of adoption parents is necessary, in particular, it should be 50, as for minimum, it should be 25. In case married couple adopt child together, one parent should be at least 25 and another 21. Also, in this case, couple should have been married at least 2 years and then they will be given chance to adopt a child.

There are persons who have been registered for years in the general list of adoptive parents in the country and are over 50 years; so, there is need of reviewing general data and make some changes.

2) According to current Civil Code Article 1245: “the right of adoption can be given to any adult, capable person, except those who have parental rights deprived or who had before had adopted children but the adoption was abolished due to improper behavior of the parents”. In this list also are those people who “cannot implement parents’ rights either because of illness, moral or other personal characteristics”.

Especially interesting is last sentence of Georgian Civil Code Article 1245, where restrictions were also applied to those who “cannot implement parents’ rights either because of illness, moral or other personal characteristics”.

In the illness they mean some circumstances which are named in paragraph N9 Articles 6 of N50 order of Ministry of Labor, Health and Social Affairs about “Adoption procedures and approval of the forms”. In particular:

“C. a) Tuberculosis (active or chronic) of any location; c. b) inner organ disease in decompensation stage; c. c) disease of nervous system, solid and significant illness of musculoskeletal system and injuries, which will result in a violation of the movement and coordination ; c. d) any malignant, oncologic disease in any location; c. e), drug addiction, drug abuse, alcoholism; c. f) infectious diseases before their removal from dispensary registration; c. g) mental and behavioral disorders; c. h) all disease and trauma, which has led to a sharp or significant disability that affects a child's education and full development”.

Unfortunately, children with disabilities are rarely adopted in Georgia. We also do not have any statistics about adopting such category of children and there is no law when disabled people can be considered to be adoptive parents and to regulate this system according to special framework, special law.

3) Another issue that we want to highlight is related to the readiness of the adoptive parents to adopt a child.

In our opinion, it is necessary to form preparation programme for adoptive parents and to do some training courses with the involvement of various specialists, so they can acknowledge that it meant to be adoptive parents from the beginning and their role toward the child. Therefore, we believe that the adoptive parents' candidates should get some training in various issues and acquire those skills that make their relationships with adoptive children easier.

That is why we have formed preparation programme for adoptive parents which are attached to the work.

4) Almost every day increases the adoptive parents' number in the General Register Data. In particular, from 2000 to 2014 December 31, 3035 families (couple or a single person) were registered in General Register Data which means that from year to year this number increases though number of adoptive children is much less that makes it harder to adopt child in the country.

Therefore, the legislator, in order to take into account the interests of the adoptive parents who wait for their turn to adopt child for a long time, made a norm which have priority rights in the process of adoption. Though, there is one "black hole" in this case, as there are people that take advantages from this. In particular, this applies to the part of the adoption when child's biological parent (parents) and the adoptive parent may jointly apply to the agency and without any turn can adopt a child. Of course, this way is much more convenient for the adoptive parent, but it may contain signs of illegal deal leading to making crime.

The problem is that so-called rule of direct adoption, put adoptive parents into unequal conditions. Those who are in General Register Data for Adoptive Parents and wait for their turn before complying with request; in the last case, adoption process goes slowly evading the registry that is why adoption parents' turn becomes motionless.

Therefore, we believe that 1st Paragraph of Article 17 of Georgian law “Adoption and Foster Care” needs to change. We believe that 5th paragraph from the law should be removed.

In fact, we will make for adoptive parents the equal conditions who for years wait for their turn.

5) Despite the fact that the illegal deals are less famous for general public, which in many cases can be explained by the fact that this crime is less clear and can hardly be determined whether the deal takes place between adoptive parents and the biological parent (s).

We consider that involvement of Ministry of Internal Affairs and the Prosecutor's in the issue of the adoption using preferential right is important, which will help to prevent illegal adoption and providing proven and reliable information about the acts of adoptive parent and biological parent to social services.

It is true that there are special acts determined for Georgian law of “Adoption and Foster Care” which implementation is prohibited by the law. These include pre-selection of pregnant woman and making special environment to take her abroad or helping such kind of situation; moreover, searching adoptive children or parents by public announcement or advice. However, exception is the cases when in the public announcement are mentioned information about Guardianship and Care Institute; mentioning that they are only allowed to do adoption process. It is clear that in such kind of announcement there is not mentioned the identity of the adoptive child.

We think that the note by which is prohibited to search or offer adoptive children and parents by public announcement is useless norm because no one will make any public announcement for adopting child or adoptive parents.

According to the record it is clear that adopting under aged child without Guardianship and Care Institute is impermissible. Due to this fact, we think it will be better to run social advert on TV and social networks for informing population. They should be given information about criminal liability standards during illegal adoption. At the same time, it would be better to publish informational brochures where will be shown those results which follow illegal adoptions.

6) The next important issue is related to the promotion of the adoptive parents. In particular, in order parents feel support from the government after adoption, Article 28 of Georgian Labor Code offers any employees, who adopt a child under age of one, they will be given 550 calendar days' holiday from the moment adopting child. From these 550 days, employees will be given salary only for 90 days. This norm can be considered as 'dead' because adoption process is such difficult process, there hardly can be found any person who will have desire to adopt child under age one and also, as they have to be in the adoptive parents' list for such long period; so, they won't have will and use this article.

So, because of it, we consider that there should be done change in Article 28 of Georgian Labor Code and should increase child's age limit, in particular till the age of 2. Moreover, adoptive parents who will take children for probationary period, they should be given chance to have paid holiday for 6 months.

7) It should also be mentioned that regulation legal acts of adoption in Georgia do not regulate establishing probationary period between adoptive children and parents before court's final decision in order to find out how children will get used with parents and how well they will implement their rights.

That is why we believe that the Court should increase the authority and based on discretion authority prospective adoptive parents should be given the probationary period - 12 months. This change will be reflected in Georgian Civil Procedure Code.

8) As it is known, Article 15 of Georgian law of "Adoption and Foster Care" deals with the record of adoptive families. In particular, 2nd paragraph of this article deals with the list of adoptive parents' documents.

We believe that the list of documents should be added and expanded with education certificate, Certificate of Secondary Education and in case of divorced person, divorce person's certificate given by the court's decision, or if they are widow then its certificate.

9) In order to take into account the interests of adoptive child during adoption process according to Georgian legislation and leading of adoption process, it is important to protect rights of adopted child; if child reached 10 years than there should be decided an agreement of adoption after listening to child during the court's session. Though, only in such case when adoptive children before applying for adoption lived in adoptive parents' family and considered them as their parents, children can be considered to be adopted without their agreement.

Despite the fact that after children's agreement adoption is very positive action because without children's will, it can be impossible to adopt.

We think that reducing child's age from 10 to 7 in Georgia is progress because nowadays new generation is more developed in the early ages; it means that they look in a different way many events, information, then analyze them and expresses their own ideas about them. Reducing adoptive child's age to 7 will support adoption process to be timelier and work properly. We believe that there should be some changes in Article 1255 of Georgian Civil Code.

This amendment automatically will lead to changes into Georgian law of "Adoption and Foster Care" and new regulations in other legal acts of adoption.

10) One of the problematic issues in the adoption in our daily life is to keep this fact in secret that many times has become a big problem for the adoptive parents.

Article N1263 of current Civil Code of Georgia applies to prohibition of revealing adoption process which is considered a necessary condition for the protection of privacy.

We think that the above-mentioned article needs a little adjustments and forming in a new edition. In particular, we consider making change in Article N1263 of current Civil Code of Georgia and there should be added following sentence: "The adoptive parent should be given the right to tell the adoptive child about adoption process due to child's psycho-physiological condition".

According to Article 25 of Georgian Law on "Adoption and Foster Care" adoption process is anonymous. In addition, revealing adoption without permission of biological parent, adoptive parents or adult is prohibited and their responsibility abolishing this law is charged by Georgian legislation.

This agreement in the legislation is focused on protecting personal information of the staff during implementing their work's duties. However, in the case if the principle of openness of adoption will be established, any adoptive parents will be able to "escape" from the situation revealing secret of adoption process.

It is worthwhile to note also that 3rd and 4th paragraph of Article 42 of Georgian Law on 'Civil Acts' relates to protect adoption anonymous. 3rd paragraph refers specifically to adoptee's birth new registration by changed data by the request of adoptive parents and 4th, changing identity card number of adoptive children under 10 by adoptive parents' will according to new registration of birth certificate with changed data.

We believe that the words "by the request of the adoptive parents" are quite problematic note and especially when it deals with changing identity card number of adoptive children till 10 years by the request of adoptive parents.

In practice, we rare have cases, when the potential adoptive parents have the information that they themselves have to change adoptive children's identity card number. Court in its decision does not note that adoptive children's' identity card number have to be changed, that can become basis

of some doubt in the future for the adopted children if they won't be informed on time that they are adopted. All the regions have different starting number of identity card that means that adopting child from one region into another identity card number will stay the same.

We think that following issues needs different approach and changes. We consider that 4th paragraph of Article 42 of Georgian Law on 'Civil Acts' should be changed. There should be added "or/and according to the court's decision", child's age must be reduced as it is mentioned above, instead of 10 to 7.

11) Child's psychology is one of the sensitive issues which need individual approach and study. Experts agree that adopted children should know about their genesis. Though, to tell the child about adoption, firstly, adoptive parents should be ready for this too.

We consider that Guardianship and Care Institute not only involves social workers in the adoption process, but also psychologists who will steadily help adopted parents dealing with similar problems.

like having 'family doctors', it would be better to form Center for Psychological Assistance on the basis of Social Services Agency by the Ministry of Labor, Health and Social Affairs for psychological assistance of people. As the existence of Psychoclogical Institute during adoption process is not considered in Regulatory Legal Acts of Adoption, we believe that involvement of psychologists from the beginning of the adoption process is very important, as well as studying adoptive parents and making conclusion about their readiness and about getting used of the adopted children. So this institute will provide helping parents and teaching them providing child with appropriate information about adoption year by year.

12) One of the problematic issues of adopting child is those circumstances that court system and even judges are not involved deeply in adoption process. They only rely on the documents provided by the parties during the trial and parties' presented opinions about adoption. Similar trials can last for no more than 10 minutes that do not allow judges to learn in more

depth adoptive parents' circumstances and determine children's best interests during their adoption.

We consider that there should be changes made in Georgian Law of "Adoption and Foster Care" and Georgian Civil Procedure Code and court should be given right according to the case's specificity to involve physiologist like an independent experts; by this will be strengthen the fact that adoption process was implemented by protecting child's interests. That is why it would be a good idea if there will be implemented some reforms in the judicial system and superficial approaches towards adoption process will be changed that judges also have the right to study this issue in depth and then make a decision on adoption.

13) Principles of invalidity and abolishment of court's decisions are not isolated from each other in Georgian Law of "Adoption and Foster Care"

We believe that principles of invalidity and abolishment of court's decisions should be isolated in the above mentioned law.

14) Family and environment of family presents one of the most important factors of creating healthy future generations. In the family where there is no harmony and inattention of parents often raises neglect and its abandonment. Court discusses recognition of under aged child to be abandoned according to Civil Procedural Legislation during which it can make decision on deprivation of duties of adopted parent(s).

The Civil Code of Georgia determines the norms of deprivation of parental rights.

According to 2nd Paragraph of Article 1206 of Civil Code of Georgia, parents will lose their parental rights if they systematically avoid implementing their duties and use improperly parental rights – behave very rude to child, have a negative impact on child by their immoral behavior, or those who suffer from chronic alcoholism or drug addiction, or engaged child in the anti-social action (including, beggarliness, vagrancy), child is recognized as abandoned, they will lose parental rights.

We believe that the recognition of the abandoned child should be added period within child will be recognized as abandoned. We think that should be added following note: “or they do not implement parental duties during 3 consecutive months”.

15) As adoption process is implemented by social worker, its competence involves: evaluating adoptive parents’ biography, considering personality, social, health condition, as well as determining the motive of adopting child and make correspondence with aims of adopting child; studying biographical information of adoptive children, their personal habits, health conditions, determining the correspondence of adoptive children and adoptive parents and implementing other duties that is monitored by Guardianship and Care Institute and checks its quality, too.

Nowadays there are few requirements to assess the adoptive parent according to current legislation in Georgia. This means that assessment of potential adoptive parent is totally responsibility of the social worker, who is in charge of the case evaluation and make conclusion whether child will be bring up in healthy environment in this family and its good future will be guaranteed or not.

We believe that social workers must be constantly trained and increase their professional development, which will contribute to the adoption procedure more efficiently.

It is important that some training for social workers should be conducted which will enable them to share international standards and different experience during adoption process.

16) Order N50 of Ministry of Labor, Health and Social Affairs of Georgia, adopted on 26 February 2010, “Approval of the adoption of procedures and forms”, Article 15 deals with conclusion proceedings about the adoption. 5th paragraph of the Article indicates what should be highlighted in the conclusion of adoption. In particular:

Article 15 Conclusion of Child’s Adoption

5. Following issues should be highlighted in the conclusion of child's adoption:

- a) Adoptive parents' biography, considering personality, social, health condition and the motive of adopting child;
- b) Biographical information of adoptive children, their personal characteristics, social and health conditions.

To our mind, existed paragraph do not allow social worker to study in more depth adoptive parents' personality, social, health condition that supports superficial approach to the case. We think that evaluative criteria of assessing personal and family's environment of the future adoptive parents should be more concrete. In practice, evaluating adoptive parents by social worker and their conclusion of evaluation can be one page or no more than 3 pages where is written in briefly information about existed conditions of family and adoptive parents, comparing conclusion from the abroad, as it can be 20 or 30 pages.

Therefore, we believe that there should be change made in the 5th paragraph of Article 15 and expect above mentioned criteria, some period should be added the period during from which the decision of positive conclusion on adoption is valid.

In accordance, following changes should be done in the 5th paragraph of Article 15:

5. Following issues should be highlighted in the conclusion of child's adoption:

- a.a) Adoptive parents' biography (their biography of childhood, youth, school period and certificate of education), a.b) personality (characteristics and interests, membership of any clubs or associations, holidays, hobbies), parent's (s) ability to deal with stress; their parenting skills; relationship with parents and their brothers and sisters (dependents, if any); a.c) economic condition of adoptive parent (s) and their financial and management skills; A.d) the adoptive parent's (s) social conditions - living

conditions; A.e) health condition; A.f) parents' (adoptive parents') emotional stability (mental condition) and stability – presenting psychologist's report; A.g) adoptive parent's (s) criminal record, if any; A.h) information about friends and relatives; A.i) motive of adoption, adoptive parent's (s) view about telling adoption process;

B) Biographical data, personal characteristics, social and health conditions of adoptive child;

In case of positive conclusion, giving right on adopting child will be valid for 2 years.

17) After the adoptive parents adopt a child, Guardianship and Care Institute is not responsible for controlling adopted family's condition inside the country. This is due to the fact that Georgian law on "Adoption and Foster Care" does not contain a similar norm.

We believe that in order to see how healthy environment the baby is growing and in adoption correspondence with the initial aim, it is necessary to create a mechanism for controlling that the government has to take care of the adopted child after adoption and control the adoptive family for some period.

We believe that such an institution should be formed inside Georgian Ministry of Labor, Health and Social Affairs in order to further observe and study adoptive person / family for a certain period of time after the adoption.

We think that the norm controlling adoption after its process should be reflected in Georgian Law of "Adoption and Foster Care".

18) Finally, the biggest problem facing in our country's reality is adopting disabled children by adoptive parents living in Georgia; due to their mentality and attitudes, everyone wants "healthy child". Existing social and economic situation force them to avoid doing this step. This factor indicates that children with disabilities need care in a way that they can develop and

adapt in the perfect environment. It would be better if the government will introduce measures to encourage and strengthen it on legislative level.

It's advisable to make an amendment in Georgian Tax Code in order to further simplify the adoption process and improve the approaches to the adoption of children with disabilities to adjust. In particular, person after adoptive child should not apply income tax only during one year after adoption, but we believe that this period should be extended until adopted child becomes an adult (till 18 years). However, in this article is not said anything about those individuals who adopt a children with disabilities, as well as sharply and significantly disabled child. We think that they should apply not only tax credit, but also be given additional amount of money, round 700 until adulthood.

We therefore believe that convergence of Georgian legislation with developed countries' legislation will promote the adoption, further regulate it and simplify the adoption process.

We hope that, in Georgian Civil Law, following research will be a step forward in the future to even more deep and thorough scientific research.